

MATERIAŁY I SPRAWOZDANIA

RZESZOWSKIEGO
OŚRODKA
ARCHEOLOGICZNEGO

XXXV

Muzeum Okręgowe w Rzeszowie
Instytut Archeologii Uniwersytetu Rzeszowskiego
Fundacja Rzeszowskiego Ośrodka Archeologicznego

MATERIAŁY I SPRAWOZDANIA

Rzeszowskiego Ośrodka Archeologicznego

Tom XXXV

Rzeszów
2014

Komitety Redakcyjny:

Sylwester Czopek, Václav Furmánek (Słowacja), Diana Gergova (Bułgaria),
Sławomir Kadrow, Michał Parczewski, Aleksandr Sytnyk (Ukraina)

Zespół stałych recenzentów:

Jan Chochorowski, Igor Chrapunov (Krym), Wojciech Chudziak, Eduard Droberjar (Czechy),
Lubomira Kaminská (Słowacja), Przemysław Makarowicz, Anna Zakościelna

Pozostali recenzenci tomu XXXV:

Wojciech Blajer, Andrzej Kokowski, Maria Łanczont, Michał Parczewski, Janusz Rieger,
Marcin Wołoszyn, Paweł Valde-Nowak, Jarosław Żrałka

Redaktor

Sylwester Czopek
(sycz@archeologia.rzeszow.pl)

Sekretarze Redakcji:

Joanna Ligoda, Joanna Podgórska-Czopek
(archeo@muzeum.rzeszow.pl)

Strona internetowa czasopisma:

www.archeologia.univ.rzeszow.pl/?page_id=337

Tłumaczenia

Barbara Jachym – język niemiecki
Beata Kizowska-Lepiejza – język angielski

Zdjęcie na okładce:

Naczynie kultury Chimú (fot. Maria Szewczuk, Marek Kosior)

© Copyright by Muzeum Okręgowe w Rzeszowie

© Copyright by Instytut Archeologii UR

© Copyright by Fundacja Rzeszowskiego Ośrodka Archeologicznego

© Copyright by Oficyna Wydawnicza „Zimowit”

ISSN 0137-5725

WYDAWCA

Muzeum Okręgowe
w Rzeszowie
35-030 Rzeszów
ul. 3 Maja 19
tel. 17 853 52 78

Instytut Archeologii
Uniwersytetu Rzeszowskiego
35-015 Rzeszów
ul. Moniuszki 10
tel. 17 872 15 90

FUNDACJA

RZESZOWSKIEGO OŚRODKA
ARCHEOLOGICZNEGO
Fundacja Rzeszowskiego
Ośrodka Archeologicznego
35-015 Rzeszów
ul. Moniuszki 10
tel. 17 872 15 81

Oficyna Wydawnicza
„Zimowit”
35-604 Rzeszów
ul. Zimowita 6/5
oficyna.zimowit@gmail.com

*W 2014 roku
Profesor Tibor Kemenczei
obchodzi jubileusz 75-lecia urodzin.
Z tej okazji wybitnemu badaczowi
epoki brązu i wczesnej epoki żelaza
ten tom poświęcamy*

Redakcja

SPIS TREŚCI

Tibor Kemenczei – 75	7
----------------------------	---

STUDIA I MATERIAŁY

Jan Chochorowski , Scytowie a Europa Środkowa – historyczna interpretacja archeologicznej rzeczywistości	9
Janusz Kowalski-Bilokrylyy , Pochodzenie kolczyków typu Kłyżów	59
Josyp J. Kobał , Scheibengedrehte graue Keramik der Kuštanovice Kultur aus Transkarpatien (Ukraine)	65
Sylwester Czopek, Andrzej Pelisiak , Remarks on the Tarnobrzeg Lusatian culture flintworking with particular emphasis on settlement materials	77
Monika Kuraś, Tomasz Tokarczyk , Osada tarnobrzelskiej kultury łużyckiej na stanowisku numer 26 w Sarzynie, pow. leżajski	87
Anna Bajda-Wesołowska, Tomasz Bochnak, Monika Hozer , Bogaty grób kobiety z wczesnej epoki żelaza odkryty w miejscowości Zabłotce, pow. jarosławski, stan. 27	105
Agnieszka Reszczyńska , Nowe materiały do poznania włókiennictwa kultury przeworskiej z obszaru południowo-wschodniej Polski	127
Юрий А. Пуголов, Сергей А. Горбаненко , Печь как культовое место в жилище северян: археологические данные	141
Tomasz Dzieńkowski , Stan, potrzeby i perspektywy badań archeologicznych nad wczesnym średniowieczem zachodniej części ziemi chełmskiej	151
Marek Florek , Czy „grodzisko” to dawny, zniszczony gród? O niebezpieczeństwach korzystania ze źródeł topomastycznych	171
Wojciech Krukar , Uwagi historyczno-geograficzne do hydronimii wschodniej części Karpat polskich	189

SPRAWOZDANIA I KOMUNIKATY

Piotr Gębica, Sławomir Superson, Monika Hozer, Anna Bajda-Wesołowska , Geoarcheologiczny zapis ewolucji doliny Wisłoka na przykładzie stanowiska nr 19 w Białobrzegach	217
Sławomir Superson , Znaczenie datowań archeologicznych i radiowęglowych w określaniu wieku współczesnych aluwii powodziowych na stanowisku Budy Łańcuckie III	227
Marta Połtowicz-Bobak, Dariusz Bobak, Piotr Gębica , Nowy ślad osadnictwa magdaleńskiego w Polsce południowo-wschodniej. Stanowisko Łąka 11–16 w powiecie rzeszowskim	237
Michał Dobrzyński, Michał Parczewski, Katarzyna Piątkowska, Małgorzata Rybicka , Zabytki kultury pucharów lejkowatych w miejscowości Jasienica Sufczyńska, stan. 5, na Pogórzu Przemyskim	249
Elżbieta M. Kłosińska , Nieznana szpila brązowa z miejscowości Pasiaki, pow. Tomaszów Lubelski	259
Elżbieta M. Kłosińska , Unikatowa fibula brązowa z terenu Lubelszczyzny	263
Piotr N. Kotowicz , Ostroga żelazna z okresu wpływów rzymskich z Międzybrodzia, pow. Sanok	269
Magdalena H. Rusek, Kamil Karski , The double-chambered vessel of the Chimú culture in the Castle Museum in Łańcut	273
Oksana Adamyszyn , Działalność archeologiczna Jurija Zacharuka na zachodzie Ukrainy (z okazji 100-lecia urodzin)	281

RECENZJE

Tadeusz Malinowski , (rec.) Alina Jaszewska, Sławomir Kałagate (red.), <i>Wicina. Badania archeologiczne w latach 2008–2012 oraz skarb przedmiotów pochodzących z Wiciny</i> , wyd. Stowarzyszenie Naukowe Archeologów Polskich Oddział Lubuski, Fundacja Archeologiczna, Zielona Góra 2013, 593 strony, ilustracje, ISBN 978-83-938557-0-4	285
Edyta A. Marek , (rec.) Leszek Gardeła, Kamil Kajkowski (red.), <i>Motywy przez wieki. Tom 1. Motyw głowy w dawnych kulturach w perspektywie porównawczej</i> , Bytów 2013, 303 strony	291

„AAASC”	– „Acta Archaeologica Academiae Scientiarum Hungaricae”, Budapest
„AAC”	– „Acta Archaeologica Carpathica”, Kraków
„AAR”	– „Analecta Archaeologica Ressoviensia”, Rzeszów
„AHP”	– „Archaeologia Historica Polona”, Toruń
„AMM”	– „Acta Militaria Mediaevalia”, Kraków – Sanok
„APolski”	– „Archeologia Polski”, Warszawa
„APŚ”	– „Archeologia Polski Środkowowschodniej”, Lublin
„AR”	– „Archeologické Rozhledy”, Praha
„FAP”	– „Fontes Archaeologici Posnanienses”, Poznań
„IA”	– „Informator Archeologiczny”, Warszawa
„Kwartalnik HKM”	– „Kwartalnik Historii Kultury Materialnej”, Warszawa
„MA”	– „Materiały Archeologiczne”, Kraków
„Mat. Star.”	– „Materiały Starożytne”, Warszawa
„Mat. Star. Wcz.”	– „Materiały Starożytne i Wczesnośredniowieczne”, Warszawa
„Mat. Wcz.”	– „Materiały Wczesnośredniowieczne”, Warszawa
„(M)SROA”	– „(Materiały) i Sprawozdania Rzeszowskiego Ośrodka Archeologicznego”, Rzeszów
„PamatkyA.”	– „Památky Archeologické”, Praha
„PBF”	– „Prähistorische Bronzefunde”, München
„PMMAiE”	– „Prace i Materiały Muzeum Archeologicznego i Etnograficznego w Łodzi”, Łódź
„Pom. Ant.”	– „Pomorania Antiqua”, Gdańsk
„Prz. Arch.”	– „Przegląd Archeologiczny”, (Poznań, Wrocław – Poznań)
„RChelmski”	– „Rocznik Chełmski”, Chełm
„RPrzemyski”	– „Rocznik Przemyski”, Przemyśl
„Sil. Ant.”	– „Silesia Antiqua”, Wrocław
„Slav. Ant.”	– „Slavia Antiqua”, Poznań
„Spr. Arch.”	– „Sprawozdania Archeologiczne”, Kraków
„WA”	– „Wiadomości Archeologiczne”, Warszawa
„ZOW”	– „Z otchłani wieków”, Warszawa

Monika Kuraś*, Tomasz Tokarczyk**

Osada tarnobrzeskiej kultury łużyckiej na stanowisku numer 26 w Sarzynie, pow. leżajski

The settlement of the Tarnobrzeg Lusatian culture at the site number 26 in Sarzyna, dist. Leżajsk

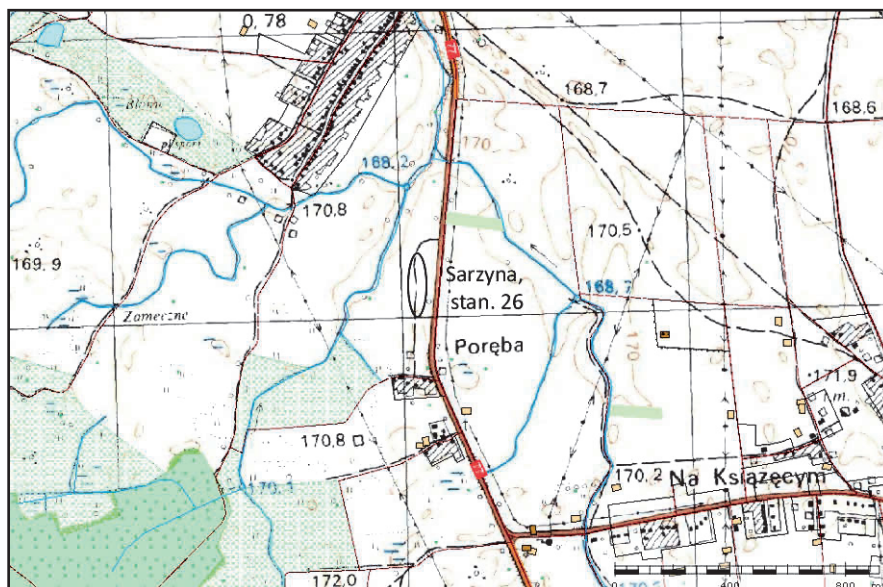
The article presents materials of the Tarnobrzeg Lusatian culture discovered during the fieldwalking AZP in 1980, and the excavations conducted in 2012, at the site No. 26 in Sarzyna, dist. leżajski. Surface materials consist of only pottery sherds of 170 pieces. The excavation covered an area of about 4.6 ares, where 10 features and 203 fragments of pottery were discovered. Analyses of the sources confirmed here the existence of the Tarnobrzeg Lusatian culture settlement, and the period of occupation can refer to the third phase of the discussed cultural unit. As for the absolute chronology, it corresponds to the period from the sixth to the fifth century BC.

KEY WORDS: Early Iron Age, Tarnobrzeg Lusatian culture, settlement

Stanowisko numer 26 w miejscowości Sarzyna, pow. leżajski rozpoznane zostało w 1980 roku podczas badań powierzchniowych prowadzonych przez Kazimierza Moskwę. W ich wyniku odkryto 170 fragmentów ceramiki, które wskazywały na istnienie w tym miejscu osady tarnobrzeskiej kultury łużyckiej.

Po ponad 30 latach omawiane stanowisko zostało zagrożone poprzez planowaną na tym terenie inwestycję pn.: „Rozbudowa sieci wodociągowej w miejscowości Sarzyna-3”. W tej sytuacji zaistniała potrzeba przeprowadzenia wyprzedzających

badan ratowniczych i zadokumentowania w pasie inwestycji ewentualnych obiektów archeologicznych. Badania prowadzone przez Fundację Rzeszowskiego Ośrodka Archeologicznego w Rzeszowie realizowane były od 18 czerwca do 6 lipca 2012 roku. W całości zostały sfinansowane przez Zakład Gospodarki Komunalnej w Nowej Sarzynie. Pracami terenowymi kierował Tomasz Tokarczyk oraz brali w nich również udział: Michał Czarnik, Ewelina Ocadyga-Tokarczyk oraz Katarzyna Stępień.

Ryc. 1. Sarzyna, stan. 26. Lokalizacja stanowiska

Abb. 1. Sarzyna, Fst. 26. Lokalisation der Fundstelle

* Muzeum Regionalne w Stalowej Woli, ul. Sandomierska 1, 37-464 Stalowa Wola, mkuras@muzeum.stalowawola.pl

** Instytut Archeologii UR, ul. Moniuszki 10, 35-015 Rzeszów, tomasz.tokarczyk@gmail.com

Zasięg oraz rodzaj badań archeologicznych został wymuszony poprzez charakter planowanej w terenie inwestycji. Eksplorację prowadzono w ramach wykopu sondażowego o szerokości 2 i długości 230 metrów, w którym po zakończeniu badań planowano ułożyć rury wodociągowe. Całkowity obszar objęty badaniami wynosił ok. 4,6 ara, położony był na działkach geodezyjnych o numerach: 1326, 1330 i 1331. Po wytyczeniu obszaru i naniesieniu siatki arowej, przystąpiono do odhumusowania terenu za pomocą sprzętu mechanicznego. Głębokość ściąganej warstwy ornej była zróżnicowana i wahała się od 30 do 50 cm, średnio wynosząc ok. 40 cm. Po zdjęciu pierwszej warstwy teren był doczyszczany i plantowany, następnie dokumentowany fotograficznie oraz rysunkowo. Kolejnym krokiem było wydzielanie obiektów oraz ich eksploracja w ramach wydzielonych części a i b. Obiekty na poziomie odkrycia, jak i w profilach i niższych poziomach również były dokumentowane fotograficznie i rysunkowo.

W ramach stanowiska nr 26 w miejscowości Sarzyna, przebadano ok. 4,6 ara powierzchni oraz odkryto 36 obiektów nieruchomych. Dziesięć z nich stanowiły relikty związane z osad-

nictwem ludności tarnobrzesckiej kultury łużyckiej. Pozostałe zostały określone, jako wkopy o chronologii nowożytniej (początek XX wieku). Siedem obiektów nie posiadało w swoich wypełniskach materiału zabytkowego, co utrudnia ich klasyfikację kulturowo-chronologiczną.

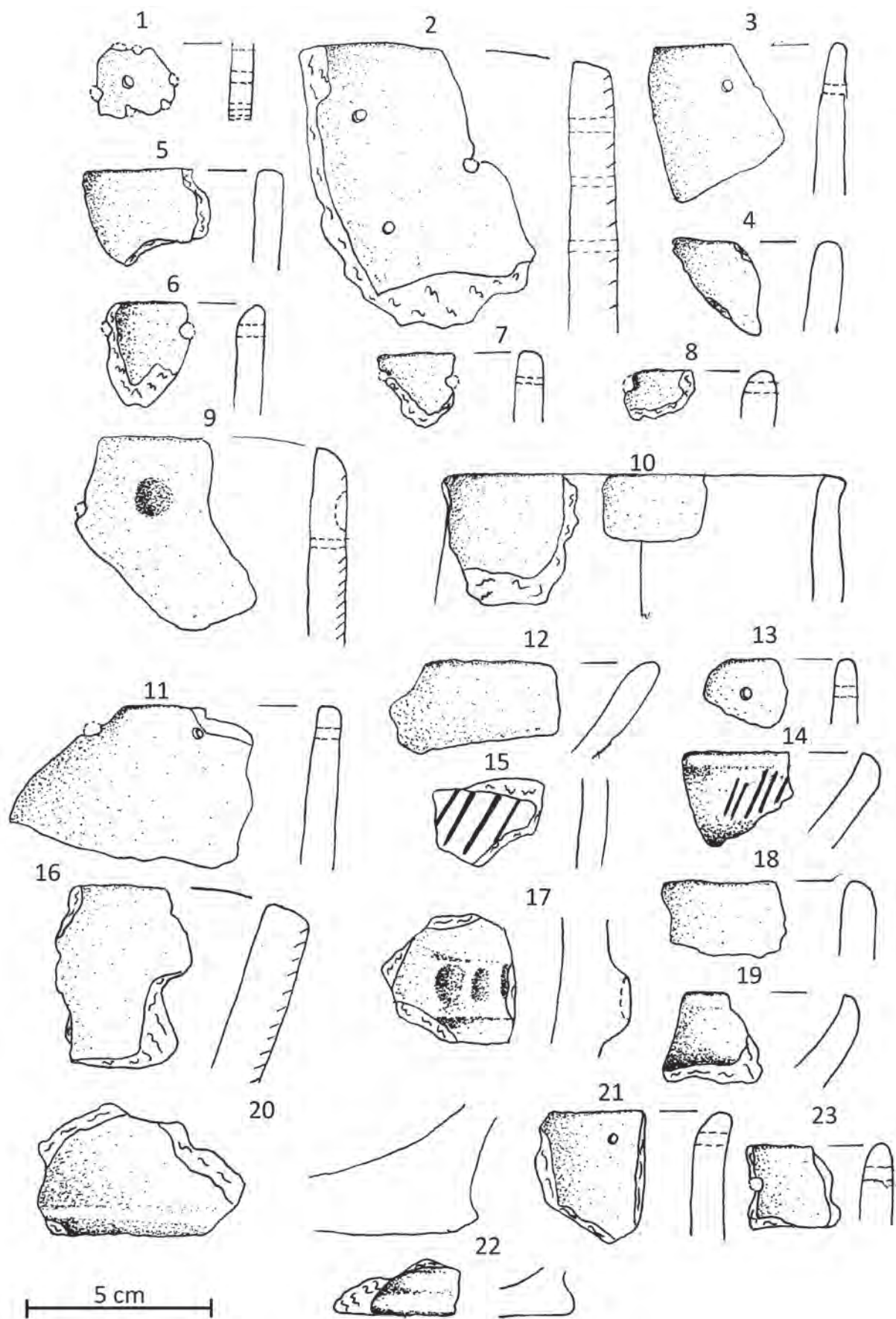
Prace wykopaliskowe potwierdziły istnienie w obrębie stanowiska osady o chronologii przypadającej na wczesną epokę żelaza. Czynnikiem negatywnie wpływającym na stan zachowania obiektów jest fakt sporych zniszczeń stanowiska głównie w części południowej poprzez wkopy nowożytne.

Niniejszy artykuł ma na celu przedstawienie pozyskanych podczas badań materiałów związanych z tarnobrzescką kulturą łużycką oraz ich analizę. Dodatkowym uzupełnieniem artykułu jest opracowanie materiałów pozyskanych podczas badań AZP prowadzonych w 1980 roku, co pozwoli na pełniejszą prezentację źródeł dla tego stanowiska. Materiały będą prezentowane w kolejności chronologicznego ich pozyskiwania. Zabytki związane z okresem nowożytnym nie będą tutaj uwzględniane. Stanowią je w większości materiały mało charakterystyczne, które datować można od początku XX w.

CHARAKTERYSTYKA ŹRÓDEŁ Z BADAŃ POWIERZCHNIOWYCH W 1980 ROKU (materiały przechowywane w Muzeum Okręgowym w Rzeszowie MRP/AZP nr inwentarzowy 199)

1. Fragment naczynia sitowatego z siedmioma całkowicie przekłutymi otworkami, w tym jeden zachowany w całości; powierzchnie brunatne, gładkie, w domieszcze tłuczeń kamienny i ceramiczny (tabl. I, 1). 2. Fragment talerza-placka, z trzema całkowicie przekłutymi otworkami (jeden zachowany częściowo); powierzchnia gładka i szorstka, brunatne, w domieszcze tłuczeń kamienny (tabl. I, 2). 3. Fragment wylewu garnka jajowatego z zachowanym pod krawędzią jednym, całkowicie przekłutym otworkiem; powierzchnie gładkie, zewnętrzna brunatna, wewnętrzna szarobrunatna, w domieszcze tłuczeń kamienny i ceramiczny (tabl. I, 3). 4. Fragment wylewu; powierzchnie gładkie, brunatne, w domieszcze tłuczeń kamienny (tabl. I, 4). 5. Fragment wylewu; powierzchnie obustronnie gładkie, zewnętrzna szarobrunatna, wewnętrzna brunatna, w domieszcze tłuczeń kamienny (tabl. I, 5). 6. Fragment wylewu naczynia z dwoma, częściowo zachowanymi, całkowicie przekłutymi otworkami; zewnętrzna chropowata, brunatna, wewnętrzna zniszczona, w domieszcze tłuczeń kamienny i ceramiczny (tabl. I, 6). 7. Niewielki fragment wylewu naczynia, z dwoma całkowicie przekłutymi otworkami; powierzchnie chropowate, zewnętrzna brunatna, wewnętrzna szarobrunatna, w domieszcze tłuczeń kamienny (tabl. I, 7). 8. Mały fragment wylewu naczynia, z jedną częściowo zachowaną, przekłutą dziurką pod krawędzią; powierzchnie gładkie, szarobrunatne, w domieszcze tłuczeń kamienny (tabl. I, 8). 9. Fragment talerza-placka; powierzchnie szorstka i gładka, szarobrunatne, na stronie szorstkiej zachowany pojedynczy odcisk palca oraz jeden częściowo zachowany, nie do końca przekłuty otwór; w do-

mieszcze tłuczeń kamienny (tabl. I, 9). 10. 2 fragmenty ceramiki; powierzchnie obustronnie gładkie (w jednym fragmencie wewnętrzna zniszczona), szarobrunatne, w domieszcze tłuczeń kamienny. 11. Fragment dolnej części naczynia garnkowatego; powierzchnie chropowate, zewnętrzna brunatna, wewnętrzna szarobrunatna, w domieszcze tłuczeń kamienny. 12. Fragment środkowej części naczynia; powierzchnia zewnętrzna szorstka, wewnętrzna gładka, brunatne, w domieszcze tłuczeń kamienny. 13. Fragment ceramiki; powierzchnie szarobrunatne, gładkie, w domieszcze tłuczeń kamienny i ceramiczny. 14. 2 fragmenty ceramiki o powierzchniach przepalonych. 15. 2 fragmenty środkowych części różnych talerzy-placków; powierzchnie gładka i szorstka, szarobrunatne i brunatne, w jednym fragmencie zachowane ślady po dwóch nie do końca przekłutych otworkach, w domieszcze tłuczeń kamienny. 16. Fragment środkowej części naczynia; powierzchnie szorstkie, zewnętrzna brunatna, wewnętrzna szarobrunatna, w domieszcze duża ilość drobnego tłucznia kamiennego. 17. 20 drobnych, niecharakterystycznych fragmentów różnych naczyń, o powierzchniach chropowatych, zewnętrznych brunatnych, wewnętrznych szarobrunatnych, w domieszcze tłuczeń kamienny, w 4 fragmentach wystąpiła również domieszka tłucznia ceramicznego. 18. 107 drobnych, niecharakterystycznych fragmentów różnych naczyń, powierzchnie chropowate, brunatne, w 21 fragmentach domieszka tłucznia kamiennego, pozostałe posiadały domieszkę kamienną i ceramiczną. 19. 26 fragmentów ceramiki o nieokreślonych cechach technologicznych.

Tabl. I. Sarzyna, stan. 26. Ceramika tarnobrzskiej kultury łużyckiej: 1-9 – materiały z badań powierzchniowych z 1980 roku; 10-12 – obiekt 6; 13-14 – obiekt 8; 15 – obiekt 12; 16 – obiekt 15; 17 – obiekt 20; 18-20 – obiekt 22; 21 – obiekt 24; 22 – wkop 5; 23 – wkop 6
Taf. I. Sarzyna, Fst. 26. Keramik der Tarnobrzeg Lausitzer Kultur: 1-9 – Material aus den Geländebegehungen 1980; 10-12 – Objekt 6; 13-14 – Objekt 8; 15 – Objekt 12; 16 – Objekt 15; 17 – Objekt 20; 18-20 – Objekt 22; 21 – Objekt 24; 22 – Schnitt 5; 23 – Schnitt 6

OBIEKTY TARNOBRZESKIEJ KULTURY ŁUŻYCKIEJ

Obiekt 6

Na poziomie wydzielienia obiekt posiadał kształt okrągły o średnicy 30 cm. Profil nieckowaty o maksymalnej głębokości 14 cm. Wypełnisko jednorodne barwy jasnobrązowej.

Inwentarz: 1. 2 fragmenty ceramiki, w tym wylew garnka jajowatego, z 2 dziurkami, w tym jedna zachowana częściowo; powierzchnie zewnętrzne chropowate, wewnętrzne gładkie, obustronnie szarobrunatne. 2. Zniszczony fragment ucha taśmowatego; powierzchnie gładkie, szarobrunatne, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny. 3. Fragment ceramiki; powierzchnia zewnętrzna lekko chropowata, wewnętrzna gładka, jasnoszare, w domieszce tłuczeń kamienny. 4. 4 fragmenty ceramiki, w tym dwa fragmenty wylewów z pogrubioną krawędzią; powierzchnie zewnętrzne lekko chropowate, wewnętrzne gładkie, barwa szarobrunatna, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny (średnica wylewu ok. 10 cm, tabl. I, 10). 5. 3 fragmenty ceramiki; powierzchnie zewnętrzne chropowate, wewnętrzne gładkie, obustronnie szarobrunatne, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny.

Obiekt 7

Obiekt w rzucie poziomym posiadał kształt owalny o wymiarach: 70×65 cm. Profil o kształcie nieckowatym i miąższości maksymalnej ok. 16 cm. Wypełnisko obiektu tworzyła jednorodna frakcja barwy jasnobrązowej.

Inwentarz: 1. 2 fragmenty naczyń; powierzchnie zewnętrzne chropowate, wewnętrzne gładkie, szarobrunatne i szare, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny.

Obiekt 8

Obiekt odkryty na głębokości ok. 40 cm, częściowo zniszczony przez drogę, co uniemożliwia rekonstrukcję jego pierwotnego kształtu. Zachowana część posiadała kształt nieregularny o wymiarach 100×100 cm. Profil nieckowaty o głębokości 32 cm. Wypełnisko niejednorodne, dominuje warstwa o barwie brązowej z występującymi miejscami delikatnymi rozmyciami o barwie jasno brązowej. W centralnej części wypełniska warstwa o barwie ciemnobrązowej.

Inwentarz: 1. Fragment wylewu garnka jajowatego z dziurką pod krawędzią; powierzchnia zewnętrzna lekko obmazywana, wewnętrzna gładka, obustronnie szarobrunatne, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny (tabl. I, 13). 2. Fragment ceramiki; powierzchnie gładkie, zewnętrzna brunatna, wewnętrzna czarna, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny. 3. Fragment wylewu misy, z ornamentem 5 ukośnych linii (w tym 1 zachowana częściowo); powierzchnie gładkie, obustronnie szaroczarne, w domieszce tłuczeń kamienny (tabl. I, 14).

Obiekt 12

Obiekt odkryty na głębokości ok. 40 cm, częściowo znajdował się poza obszarem objętym badaniami. Na poziomie odkrycia miał kształt zbliżony do owalnego o wymiarach: 70×80 cm. Profil nieckowaty o maksymalnej głębokości ok. 18 cm. Wypełnisko barwy ciemnoszarej, miejscami czarnej.

Inwentarz: 1. Fragment ceramiki z ornamentem poziomych linii rytých; powierzchnie gładkie, zewnętrzna szara, wewnętrzna czarna, w domieszce tłuczeń kamienny (tabl. I, 15). 2. Fragment ceramiki; powierzchnia zewnętrzna chropowata, szarobrunatna, wewnętrzna zniszczona, w domieszce duża ilość tłuczni kamiennego. 3. Fragment ceramiki o nieokreślonych cechach technologicznych.

Obiekt 15

Obiekt odkryty na głębokości ok. 40 cm, charakteryzował się w rzucie poziomym kształtem owalnym, wydłużonym, o wymiarach: 104×30 cm. Profil wannowaty, o lekko nieregularnej części spągowej, głębokość maksymalna 40 cm. Wypełnisko jednolite o barwach ciemnoszarej i czarnej.

Inwentarz: 1. Fragment ceramiki; powierzchnia zewnętrzna zniszczona, wewnętrzna gładka, czarna, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny. 2. Fragment ceramiki; powierzchnie gładkie, szarobrunatne w domieszce tłuczeń kamienny. 3. 3 fragmenty ceramiki; powierzchnie zewnętrzne lekko chropowate, wewnętrzne gładkie, barwy szarobrunatnej w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny. 4. Fragment talerza-płacka; powierzchnia gładka i szorstka, barwa jasnoszara, w domieszce tłuczeń kamienny (tabl. I, 16). 5. 2 fragmenty o nieokreślonych cechach technologicznych.

Obiekt 20

Obiekt częściowo zniszczony przez drogę, posiadał prawdopodobnie kształt zbliżony do owalnego. Wymiary zachowanej i eksplorowanej części 100×42 cm. Profil obiektu o kształcie zaokrąglonym i maksymalnej głębokości ok. 40 cm. Wypełnisko jednorodne barwy brązowej.

Inwentarz: 1. 2 fragmenty naczyń, w tym jeden z dwoma guzami plastycznymi wyodrębnionymi ze ścianek; powierzchnie zewnętrzne chropowate, brunatne, wewnętrzne gładkie, szaroczarne, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny (tabl. I, 17). 2. Fragment ceramiki; powierzchnia zewnętrzna chropowata, ceglasto brunatna, wewnętrzna gładka, szaroczarna, w domieszce duża ilość tłuczni kamiennego oraz tłuczeń ceramiczny.

Obiekt 21

Obiekt odkryty na głębokości ok. 40 cm, przecięty był w części centralnej przez dren odwadniający, częściowo znajdował się poza wyznaczonym obszarem badań. Kształt na poziomie wydzielienia nieregularny, wymiary: 120×70 cm. Profil obiektu nieckowaty o głębokości 40 cm, wypełnisko jednorodne barwy szarobrązowej.

Inwentarz: 1. 2 fragmenty ceramiki; powierzchnie chropowate, szarobrunatne, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny. 2. Fragment ceramiki; powierzchnie gładka i zniszczona, barwa szarobrunatna, w domieszce tłuczeń kamienny. 3. 4 fragmenty o nieokreślonych cechach technologicznych.

Obiekt 22

Obiekt odkryty na głębokości ok. 40 cm, w części północnej zniszczony przez drogę, część zachodnią naruszył obiekt o chronologii nowożytniej. Zachowana część obiektu posiadała

kształt nieregularny o wymiarach 200×290 cm. Profil obiektu zaokrąglony o głębokości 82 cm. Wypełnisko jednorodne o barwie brunatnej.

Inwentarz: 1. Fragment ceramiki; powierzchnie gładkie, zewnętrzna szarobrunatna, wewnętrzna szaroczarna, w domieszcze tłuczeń kamienny. 2. Fragment ceramiki; powierzchnia zewnętrzna lekko chropowata, wewnętrzna gładka, obustronnie szarobrunatne, w domieszcze tłuczeń kamienny i ceramiczny. 3. 2 fragmenty ceramiki; powierzchnie zewnętrzne lekko chropowate, w jednym fragmencie częściowo zniszczona, wewnętrzne gładkie, obustronnie szarobrunatne, w domieszcze tłuczeń kamienny i ceramiczny. 4. Fragment wylewu misy; powierzchnie gładkie, czarne, w domieszcze tłuczeń kamienny (tabl. I, 19). 5. Fragment ceramiki; powierzchnia zewnętrzna lekko chropowata, jasnobrunatna, wewnętrzna gładka, szara, w domieszcze tłuczeń kamienny i ceramiczny. 6. Fragment ceramiki; powierzchnie obustronnie chropowate, brunatne, w domieszcze tłuczeń kamienny i ceramiczny. 7. 2 fragmenty ceramiki; powierzchnie zewnętrzne chropowate, wewnętrzne gładkie, obustronnie szarobrunatne, w domieszcze tłuczeń kamienny i ceramiczny. 8. Fragment wylewu; powierzchnie chropowate, szarobrunatne, w domieszcze tłuczeń kamienny i ceramiczny (tabl. I, 18). 9. Fragment ceramiki; powierzchnie gładkie, czarne, w domieszcze tłuczeń kamienny i ceramiczny. 10. Fragment ceramiki; powierzchnia zewnętrzna chropowata, wewnętrzna gładka, obustronnie brunatne, w domieszcze tłuczeń kamienny i ceramiczny. 11. Fragment ceramiki; powierzchnie lekko chropowate, jasnobrunatne, w domieszcze tłuczeń kamienny. 12. Fragment dna; powierzchnia zewnętrzna brunatna, chropowata, częściowo zniszczona, wewnętrzna gładka, szaroczarna, w domieszcze tłuczeń kamienny i ceramiczny; średnica dna (tabl. I, 20). 13. Fragment talerza-placka; powierzchnie gładka i szorstka, obustronnie szarobrunatne, w domieszcze tłuczeń kamienny. 14. Fragment o nieokreślonych cechach technologicznych. 15. Mały odłupek krzemienisty.

Obiekt 24 (tabl. III, 1–3)

Obiekt odkryty na głębokości 40 cm, posiadał kształt owalny o wymiarach 100×70 cm. Profil obiektu regularny, wannowaty o maksymalnej miąższości 50 cm. Wypełnisko jednorodne o barwach szarobrazowej i brunatnej.

Inwentarz: 1. Fragment ceramiki; powierzchnie obmazywane, szarobrunatne, w domieszcze tłuczeń kamienny i ceramiczny. 2. Fragment lekko pogrubionego wylewu garnka jajowatego z dziurką pod krawędzią; powierzchnia zewnętrzna chropowata, szarobrunatna, wewnętrzna obmazywana, brunatna, w domieszcze tłuczeń kamienny i ceramiczny (tabl. I, 21). 3. Fragment ceramiki; powierzchnie chropowata i gładka, brunatne, w domieszcze tłuczeń kamienny i ceramiczny. 4. Fragment ceramiki; powierzchnia zewnętrzna lekko chropowata, częściowo zniszczona, szarobrunatna, wewnętrzna gładka, szaroczarna, w domieszcze tłuczeń kamienny i ceramiczny. 5. Fragment wylewu z częściowo zachowaną dziurką; powierzchnie lekko chropowate, szarobrunatne, w domieszcze tłuczeń kamienny. 6. Fragment talerza-placka; powierzchnia gładka i szorstka, barwa szarobrunatna, w domieszcze tłuczeń kamienny. 7. 3 fragmenty naczyń, w tym jeden z 2 guzkami plastycznymi wyodrębnionymi ze ścianek naczyń; powierzchnie zewnętrzne obmazywane, wewnętrzne gładkie, obustronnie szarobrunatne, w domieszcze tłuczeń kamienny

i ceramiczny (tabl. II, 1). 8. Fragment ceramiki; powierzchnia zewnętrzna gładka, wewnętrzna zniszczona, w domieszcze tłuczeń kamienny. 9. Fragment talerza-placka; powierzchnia gładka i szorstka, barwa szarobrunatna, w domieszcze tłuczeń kamienny. 10. Fragment ceramiki; powierzchnia zewnętrzna lekko chropowata, częściowo zniszczona, szarobrunatna, wewnętrzna gładka, szaroczarna, w domieszcze tłuczeń kamienny i ceramiczny. 11. 7 fragmentów o nieokreślonych cechach technologicznych.

Obiekt 25 (tabl. III, 4–6)

Obiekt odkryty na głębokości ok. 40 cm, częściowo znajdował się poza wyznaczonym obszarem badań. Na poziomie odkrycia posiadał nieregularny kształt o wymiarach 100×90 cm. Profil obiektu kształtu gruszkowatego o głębokości 40 cm. Wypełnisko charakteryzowało się intensywnie czarną barwą z widocznymi bryłkami polepy.

Inwentarz: 1. 10 fragmentów różnych naczyń; powierzchnie zewnętrzne chropowate i chropowate, wewnętrzne gładkie, obustronnie brunatne i szarobrunatne, w domieszcze tłuczeń kamienny. 2. 6 fragmentów ceramiki o nieokreślonych cechach technologicznych. 3. 4 bryłki polepy.

MATERIAŁY TARNOBRZESKIEJ KULTURY ŁUŻYCKIEJ W OBIEKTACH O MŁODSZEJ CHRONOLOGII (NOWOŻYTNYCH)

Wkop 5

Odkryty na głębokości ok. 40 cm. W rzucie poziomym posiadał kształt zbliżony do prostokątnego, od strony południowej ograniczony przez drogę. Wymiary zbadanej części obiektu: 100×90 cm. Profil o ściankach równoległych i płaskim dnie, dochodzący do maksymalnej głębokości 70 cm. Wypełnisko niejednolite, warstwowe, o barwie brązowej, przedzielone w części stropowej warstwami zasypiskowymi, barwy ciemnobrązowej, w części przydennej widoczne warstwy o barwach szarych i jasnobrązowych.

Inwentarz: Głębokość 0–20 (40–60): 1. 3 fragmenty ceramiki, w tym zniszczone dno; powierzchnie zewnętrzne 2 chropowate, 1 gładka, wewnętrzne we wszystkich fragmentach gładkie, w domieszcze tłuczeń kamienny i ceramiczny (tabl. I, 22). Głębokość 20–40 (60–80): 1. Fragment ceramiki; powierzchnia zewnętrzna lekko chropowata, częściowo zniszczona, wewnętrzna gładka, obustronnie szarobrunatne, w domieszcze tłuczeń kamienny i ceramiczny. 2. Fragment ceramiki; powierzchnie gładkie, brunatne, w domieszcze tłuczeń kamienny i ceramiczny.

Wkop 6

Odkryty na głębokości ok. 40 cm, posiadał nieregularny kształt o wymiarach 160×100 cm. Profil o maksymalnej miąższości 7 cm i jednorodnym wypełnisku barwy szarej.

Inwentarz: Głębokość 0 (40): 1. 2 fragmenty talerza-placka; powierzchnie gładka i szorstka, w domieszcze tłuczeń kamienny i ceramiczny (tabl. II, 2). 2. Fragment wylewu garnka jajowatego, z częściowo zachowaną dziurką pod krawędzią; powierzchnie chropowate, szarobrunatne, w domieszcze tłuczeń kamienny i ceramiczny (tabl. I, 23). 3. Fragment ceramiki; powierzchnia zewnętrzna chropowata, jasnobrunat-

na, wewnętrzna gładka, szarobrunatna, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny. Spąg: 1. Fragment talerza-placka; powierzchnie gładka i szorstka, brunatne, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny.

Wkop 10

Odkryty na głębokości ok. 40 cm. Na poziomie wydzielienia posiadał kształt regularnie prostokątny ograniczony na krótszym boku granicami wykopu oraz drogą. Wymiary zbadanej części: 200×180 cm. Profil o kształcie czworokątnym i maksymalnej głębokości dochodzącej do 110 cm. Wypełnisko niejednolite, o barwie brązowej, w części centralnej i przydennej widoczne dwie warstwy o barwach ciemnobrązowych.

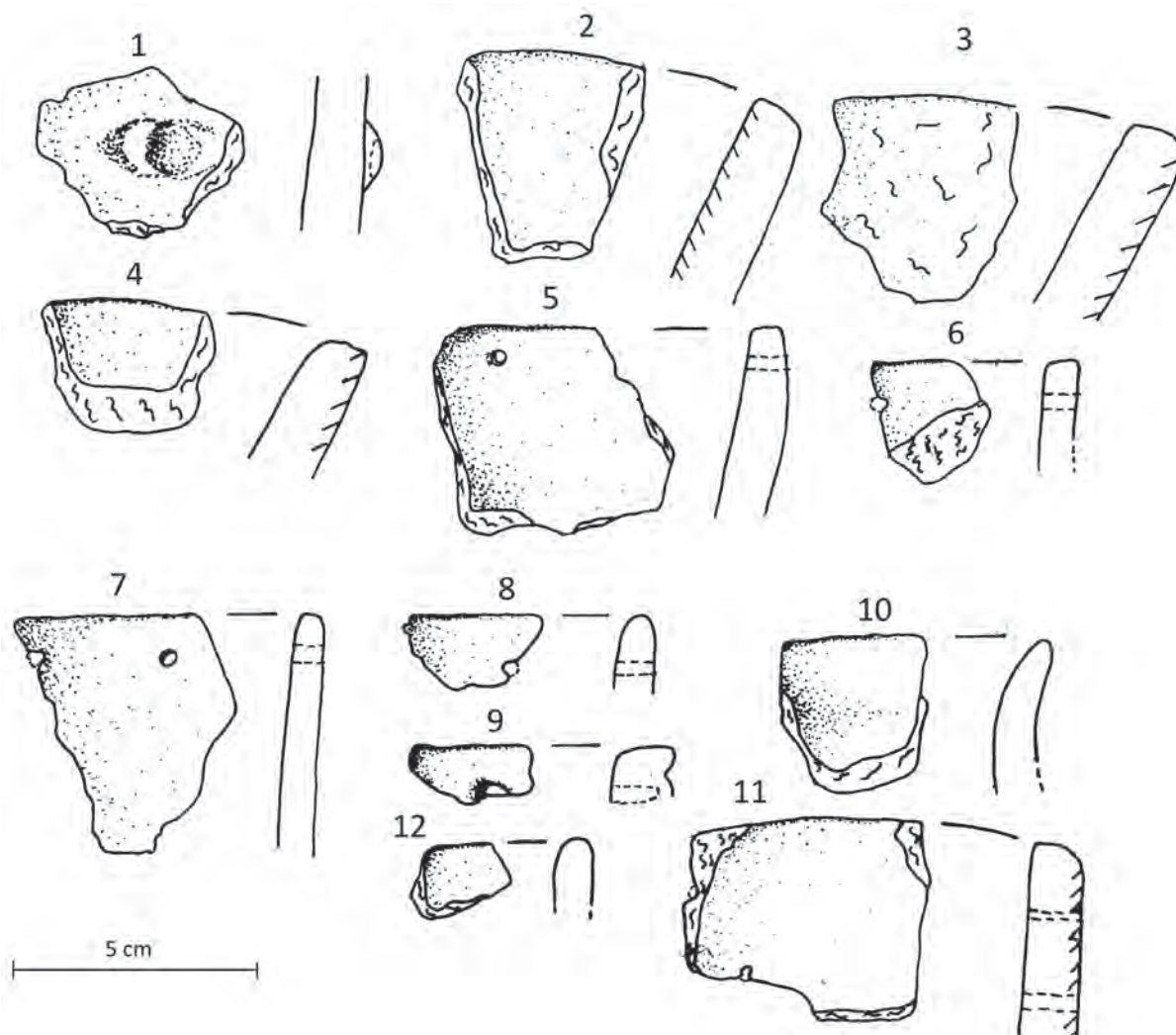
Inwentarz: Głębokość 20–40 (40–60): 1. 2 fragmenty talerza-placka; powierzchnie gładka i szorstka, barwa szarobrunatna, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny (tabl. II, 3). 2. Fragment szerokiego ucha taśmowego; powierzchnie lekko chropowate, jasnoszare, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny. 3. Fragment ceramiki; powierzchnie gładkie, zewnętrzna szarobrunatna, wewnętrzna szaroczarna, w domiesz-

ce tłuczeń kamienny i ceramiczny. 4. 5 fragmentów różnych naczyń; powierzchnie zewnętrzne chropowate, wewnętrzne gładkie, barwa brunatna i szarobrunatna, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny. 5. 2 fragmenty o nieokreślonych cechach technologicznych. 6. Odłupek krzemienisty.

Wkop 11

Odkryty na głębokości ok. 40 cm. Na poziomie wydzielienia posiadał kształt regularnie prostokątny ograniczony na krótszym boku granicami wykopu oraz drogą. Wymiary zbadanej części: 200×230 cm. Profil o kształcie czworokątnym i maksymalnej głębokości dochodzącej do 140 cm. Wypełnisko niejednolite, o barwie brązowej, w części stropowej obiektu widoczne 3 warstwy o barwach jasnobrązowych z soczewkami jasnożółtego piasku, od części centralnej do spągu obiektu przebiega ukośnie przez profil obiektu warstwa o barwie ciemnobrązowej z soczewkami jasnożółtego piasku.

Inwentarz: Głębokość 0–20 (40–60): 1. Fragment ceramiki; powierzchnie chropowata i gładka, obustronnie szarobrunatne, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny. 2. 2 fragmen-

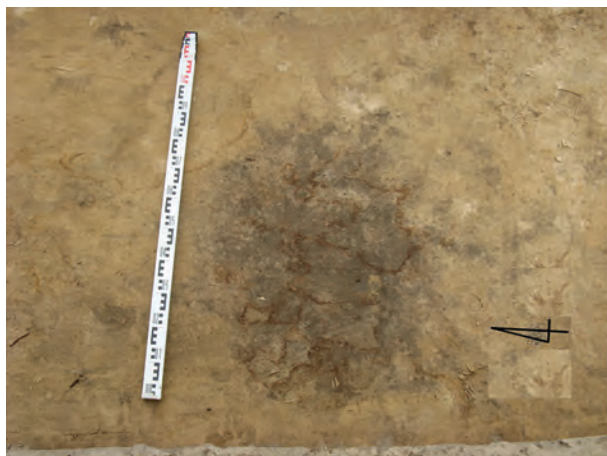

Tabl. II. Sarzyna, stan. 26. Ceramika tarnobrzegskiej kultury łużyckiej: 1 – obiekt 24; 2 – wkop 6; 3 – wkop 10; 4 – wkop 11; 5 i 6 – wkop 12; 7–9 – Ar 100/800; 10 i 11 – Ar 100/900; 12 – Ar 100/1000

Taf. II. Sarzyna, Fst. 26. Keramik der Tarnobrzeg Lausitzer Kultur: 1 – Objekt 24; 2 – Schnitt 6; 3 – Schnitt 10; 4 – Schnitt 11; 5 und 6 – Schnitt 12; 7–9 – Ar 100/800; 10 und 11 – Ar 100/900; 12 – Ar 100/1000

ty talerza-placka z 1 przekłutą dziurką; powierzchnie gładka i szorstka, szarobrunatne, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny. 3. 2 fragmenty ceramiki; powierzchnie zewnętrzne chropowate, wewnętrzne gładkie, brunatne, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny. 4. 4 fragmenty o nieokreślonych cechach technologicznych. Głębokość: 20–40 (60–80): 1. Fragment talerza-placka, powierzchnia gładka i szorstka,

obustronnie szarobrunatne, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny (tabl. II, 4). Głębokość: 80–100 (120–140): 1. Fragment ceramiki; powierzchnie chropowate, zewnętrzna brunatna, wewnętrzna szara, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny. 2. Fragment ceramiki; powierzchnia zewnętrzna chropowata, brunatna, wewnętrzna gładka, szaroczarna, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny. 3. Zniszczony

1

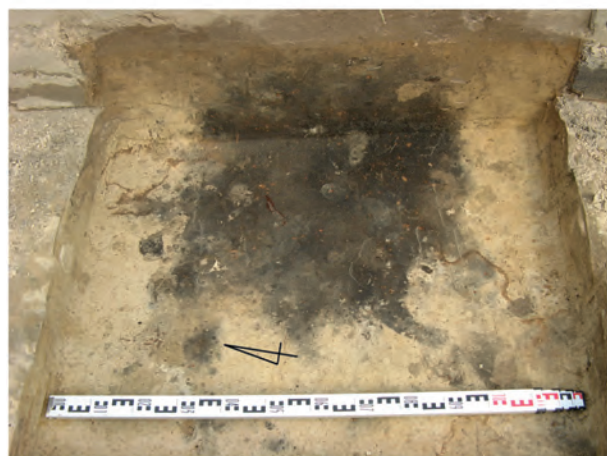
2

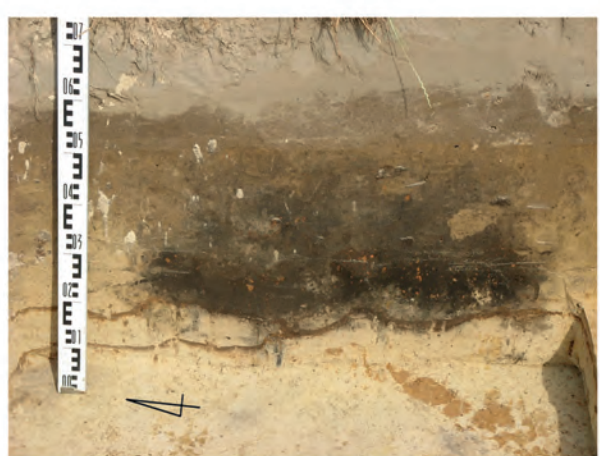
3

4

5

6

Tabl. III. Sarzyna, stan. 26. Zdjęcia wybranych obiektów: 1 – obiekt 24, poziom 0 (40) cm; 2 – obiekt 24, poziom 40 (80) cm; 3 – obiekt 24, profil; 4 – obiekt 25, poziom 0 (40) cm; 5 – obiekt 25, poziom 20 (60) cm; 6 – obiekt 25, profil

Taf. III. Sarzyna, Fst. 26. Bilder ausgewählter Objekte: 1 – Objekt 24, Niveau 0 (40) cm; 2 – Objekt 24; Niveau 40 (80) cm; 3 – Objekt 24, Profil; 4 – Objekt 25, Niveau 0 (40) cm; 5 – Objekt 25, Niveau 20 (60) cm; 6 – Objekt 25, Profil

fragment dna; powierzchnie chropowate, szarobrunatne, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny. 4. Fragment ceramiki; powierzchnia zewnętrzna chropowata, częściowo zniszczona, wewnętrzna gładka, obustronnie szare, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny.

Wkop 12

Odkryty na głębokości ok. 40 cm. Na poziomie wydzielienia posiadał kształt regularnie prostokątny ograniczony na krótszym boku granicami wykopu oraz drogą. Wymiary zbadanej części: 200×190 cm. Profil zaokrąglony o maksymalnej głębokości 88 cm. Wypełnisko niejednolite, o barwie brązowej, w części centralnej dwie poziome warstwy o barwie ciemno-brązowej, spąg obiektu przedzielony od reszty wypełniska poziomą warstwą również o barwie ciemnobrązowej.

Inwentarz: Głębokość 0–20 (40–60): 1. Fragment wylewu garnka jajowatego, z częściowo zachowaną dziurką pod krawędzią; powierzchnie chropowate, brunatna i szaroczarne, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny (tabl. II, 6). 2. Fragment ceramiki; powierzchnie lekko chropowate, brunatne, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny. 3. Fragment ceramiki o nieokreślonych cechach technologicznych. Głębokość 20–40 (60–80): 1. Fragment wylewu z 2 dziurkami, w tym jedną zachowaną częściowo; powierzchnie gładkie, szaroczarne, w domieszce tłuczeń kamienny (tabl. II, 5).

Wkop 14

Odkryty na głębokości ok. 40 cm. Na poziomie wydzielienia posiadał kształt regularnie prostokątny ograniczony na krótszym boku granicami wykopu oraz drogą. Wymiary zbadanej części: 200×160 cm. Profil o kształcie czworokątnym i maksymalnej miąższości dochodzącej do 80 cm. Wypełnisko jednorodne o barwie ciemnobrązowej.

Inwentarz: Głębokość 0–20 (40–60): 1. Fragment wylewu; powierzchnie lekko chropowate, czarne, w domieszce tłuczeń kamienny. 2. Fragment ceramiki; powierzchnie gładkie, szaroczarne, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny.

Wkop 27

Obiekt odkryty na głębokości ok. 180 cm poniżej wyróżnionego wyżej wkopu 11, swoimi granicami częściowo znajdował się poza wyznaczonym obszarem badań. Posiadał kształt zbliżony do czworokątnego o wymiarach 160×120 cm, z wyraźnie widocznymi czarnymi przepaleniami o regularnych kołowych zarysach. Profil stosunkowo płytki o miąższości 10 cm i jednorodnym, szarym wypełnisku.

Inwentarz: 1. Fragment ceramiki; powierzchnie gładkie, czarne, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny. 2. Bryłka polepy.

MATERIAŁY TARNOBRZESKIEJ KULTURY ŁUŻYCKIEJ Z WARSTWY (DOCZYSZCZANIE ARÓW)

Ar 100/700

Inwentarz: 1. 5 fragmentów różnych naczyń; powierzchnie zewnętrzne chropowate, wewnętrzne gładkie, barwy brunatnej, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny. 2. 3 fragmenty ceramiki; powierzchnie gładkie, szarobrunatne, w domieszce tłuczeń kamienny. 3. 2 fragmenty talerza-płacka; powierzch-

nie gładka i szorstka, barwa brunatna, w domieszce tłuczeń kamienny. 4. Fragment ceramiki; powierzchnia zewnętrzna chropowata, wewnętrzna lekko chropowata, szarobrunatna, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny. 5. Fragment małej miseczki; powierzchnie obmazywane, szarobrunatne, w domieszce tłuczeń kamienny. 6. 7 fragmentów o nieokreślonych cechach technologicznych.

Ar 100/800

Inwentarz: 1. Fragment wylewu garnka jajowatego, z częściowo zachowaną dziurką pod krawędzią; powierzchnia zewnętrzna chropowata, wewnętrzna gładka, obustronnie brunatna, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny (tabl. II, 7). 2. Fragment ceramiki; powierzchnie gładkie, szarobrunatne, miejscami czarne, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny. 3. 2 fragmenty ceramiki; powierzchnie zewnętrzne lekko chropowate, szarobrunatne, wewnętrzne gładkie, szaroczarne, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny. 4. 8 fragmentów ceramiki, w tym wylew oraz 2 fragmenty częściowo zniszczone; powierzchnie gładkie, szarobrunatne, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny. 5. Fragment wylewu garnka jajowatego, z 2 dziurkami pod krawędzią, w tym jedna zachowana częściowo; powierzchnia zewnętrzna chropowata, wewnętrzna gładka, barwa szarobrunatna, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny (tabl. II, 7). 6. Fragment ceramiki; powierzchnia zewnętrzna chropowata, wewnętrzna gładka, barwa brunatna, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny. 7. Fragment talerza-płacka; powierzchnia gładka i szorstka, w domieszce tłuczeń kamienny. 8. 9 fragmentów różnych naczyń, w tym 2 częściowo zniszczone; powierzchnie zewnętrzne chropowate, wewnętrzne gładkie, barwa brunatna i szarobrunatna, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny. 9. Fragment wylewu naczynia z pogrubioną krawędzią, poniżej której znajdował się od środka nie do końca przekłuty otworek, tworzący na stronie zewnętrznej postać ornamentu plastycznego (tzw. żemczużyny), powierzchnie gładkie, szarobrunatne, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny (tabl. II, 9). 10. 6 fragmentów o nieokreślonych cechach technologicznych.

Ar 100/900

Inwentarz: 1. Fragment wylewu; powierzchnie lekko chropowate, o barwie zewnętrznej jasnobrunatnej, wewnętrznej szarobrunatnej, w domieszce tłuczeń kamienny (tabl. II, 10). 2. Fragment ceramiki; powierzchnia zewnętrzna chropowata, wewnętrzna gładka, barwa szarobrunatna, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny. 3. 6 fragmentów talerza-płacka; powierzchnie gładka i szorstka, barwa brunatna, w domieszce tłuczeń kamienny (tabl. II, 11). 4. 2 fragmenty ceramiki o nieokreślonych cechach technologicznych.

Ar 100/1000

Inwentarz: 1. Fragment wylewu; powierzchnie obustronnie chropowate, o barwach brunatnych, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny (tabl. II, 12). 2. 2 fragmenty ceramiki; powierzchnie obustronnie gładkie (w jednym fragmencie zewnętrzna zniszczona), zewnętrzne brunatne, wewnętrzne szaroczarne, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny. 3. Fragment przydennej części naczynia; powierzchnie gładkie, o barwach szarobrunatnych, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny.

Ar 100/1300

Inwentarz: 1. Fragment ceramiki; powierzchnie gładkie, o barwach szaroczarnych, w domieszce tłuczeń kamienny.

Ar 100/1400

Inwentarz: 1. Fragment ceramiki, powierzchnia zewnętrzna czarna, gładka, częściowo zniszczona, wewnętrzna szarobrunatna gładka, w domieszce tłuczeń kamienny.

Ar 100/1500

Inwentarz: 1. 2 fragmenty naczyń; powierzchnie lekko chropowate, brunatne, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny. 2. 2 fragmenty ceramiki; powierzchnie gładkie,

zewewnętrzne szarobrunatne, wewnętrzne czarne, w domieszce tłuczeń kamienny. 3. Fragment ceramiki; powierzchnia zewnętrzna zniszczona, wewnętrzna gładka, szaroczarna, w domieszce tłuczeń kamienny.

Ar 100/1900

Inwentarz: 1. Fragment talerza-placka; powierzchnie gładka i szorstka, o barwach szarobrunatnych, widoczne ślady po 2 całkowicie przekłutych otworkach, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny. 2. Fragment ceramiki; powierzchnie obustronnie szorstkie, o barwach brunatnych, w domieszce duża ilość tłucznia kamiennego i ceramicznego.

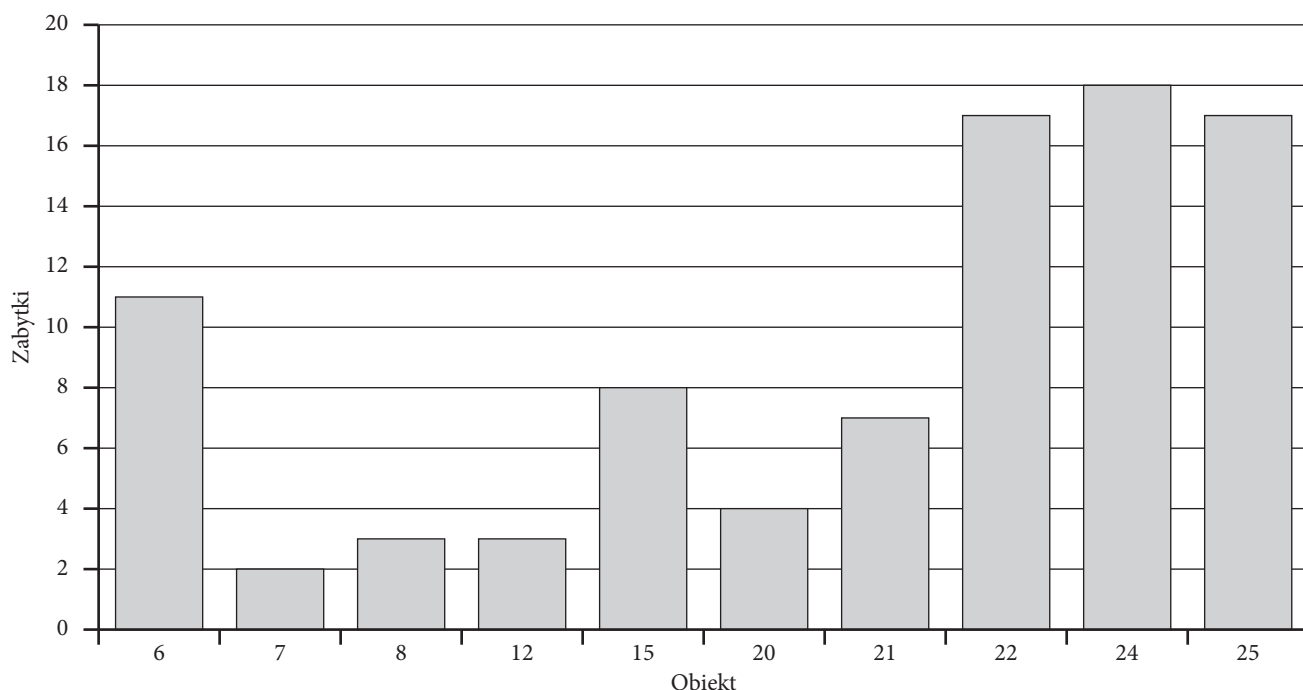
ANALIZA ŹRÓDEŁ NIERUCHOMYCH

Podczas prowadzonych w terenie prac odkryto i przebadano łącznie 36 obiektów nieruchomych. Ponad połowa z nich (19) stanowiły wspomniane na wstępie obiekty (wkopy) o chronologii nowożytniej. W niektórych z nich występował na złożu wtórnym materiał pradziejowy, co zostało zaznaczone w części źródłowej. Siedem obiektów (nr: 1, 3, 5, 9, 17, 26 i 28) nie posiadało w swoich wypełniskach materiału zabytkowego, co utrudnia ich klasyfikację chronologiczno-kulturową. Pozostałe (ob. nr 6, 7, 8, 12, 15, 20, 21, 22, 24, 25) to obiekty homogeniczne, w których wystąpił wyłącznie materiał tarnobrzeskiej kultury łużyckiej.

Frekwencja występowania materiału zabytkowego w wypełniskach poszczególnych obiektów jest zróżnicowana (ryc. 2). Średnio odnotowana została liczba 8,3 zabytku na obiekt. W czterech obiektach odkryto po 2 (ob. 7), 3 (ob. 8 i 12) i 4

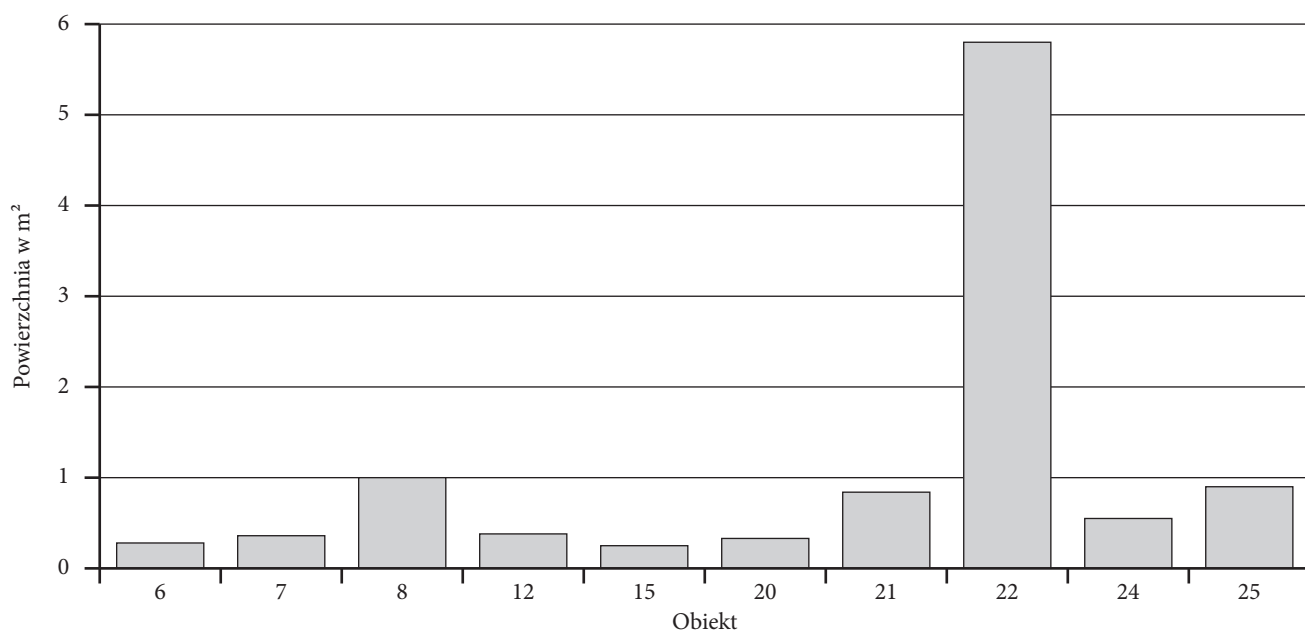
(ob. 20) zabytki. W obiektach 15, 21 i 6 odkryto odpowiednio 7, 8 i 11 zabytków związanych z omawianą jednostką kulturową. Najliczniejsze serie zabytków pochodzą z obiektów 22 i 25 (17 fr. ceramiki) oraz obiektu 24 (18 fr. ceramiki). Zauważone zróżnicowanie frekwencji zabytków w poszczególnych obiektach nie jest pochodną ich wielkości lub miąższości. Dobrym przykładem może być tutaj porównanie małego i stosunkowo płytkiego obiektu numer 6, z którego pochodzi 11 zabytków oraz zdecydowanie większego obiektu 8, w którego wypełnisku odkryto 2 zabytki ceramiczne. Wydaje się, że może to wynikać z funkcji obiektu, ale może być też związane z okresem czasu i charakteru jego wypełniania.

Odkryte na stanowisku obiekty można analizować pod kątem ich powierzchni mierzonej w części stropowej, wyrażanej w m² (ryc. 3). Część obiektów w momencie ich odkrycia była

Ryc. 2. Sarzyna, stan. 26. Frekwencja występowania materiału zabytkowego w wypełniskach poszczególnych obiektów tarnobrzeskiej kultury łużyckiej

Abb. 2. Sarzyna, Fst. 26. Vorkommensfrequenz der Funde in den Verfüllungen einzelner Objekte der Tarnobrzeg Lausitzer Kultur

Ryc. 3. Sarzyna, stan. 26. Powierzchnia obiektów (w m²) mierzona w części stropowej

Abb. 3. Sarzyna, Fst. 26. Im Deckenteil gemessene Objektflächen (in m²)

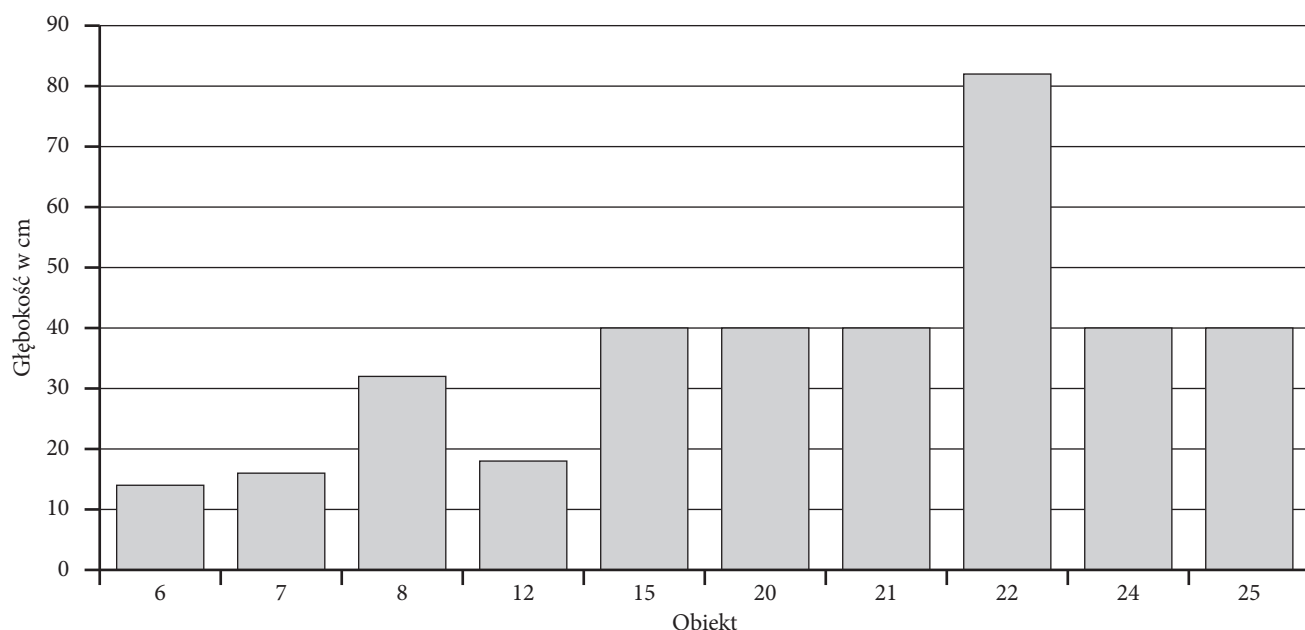
zniszczone przez biegnącą obok stanowiska drogę lub obiekty o młodszej chronologii (ob. nr 12, 20, 21, 22, 25). W analizie zostały uwzględnione zachowane i przebadane części tych obiektów, należy jednak mieć na uwadze, że ich powierzchnia była zapewne większa. Średnia wielkość obiektów na poziomie ich odkrycia wynosi 1,17 m². Najmniejszą powierzchnię 0,09 m² miał obiekt numer 11, największą 5,8 m² obiekt 22. Obserwowane na stanowisku numer 26 skale wielkości powierzchni obiektów nie odbiegają zasadniczo od innych stanowisk tarnobrzezkiej kultury łużyckiej (por. S. Czopek 2004, s. 230, tabl. 3).

Obiekty można również scharakteryzować i analizować uwzględniając ich miąższość (ryc. 4). Średnia głębokość obiek-

tu odnotowana na stanowisku numer 26 wynosi 33,8 cm. Najmniejszą głębokość (14 cm) odnotowano w odniesieniu do obiektu 6, a największą (82 cm) w obiekcie 22. Ponad połowa obiektów (6 – 55%), posiadała głębokość od 30 do 40 cm.

Klasyfikacja typologiczna obiektów została przeprowadzona w oparciu o kryteria zaproponowane przez Sylwestra Czopka, w opracowaniu materiałów tarnobrzezkiej kultury łużyckiej w Grodzisku Dolnym, stan. 22 (S. Czopek 2007, s. 174, ryc. 164).

Bazując na wspomnianych wyżej kryteriach dla omawianego stanowiska wyróżniono 7 typów obiektów (tabela 1). W ponad połowie przypadków mamy tutaj do czynienia z pojedynczymi obiektami w ramach wydzielonego typu. W trzech

Ryc. 4. Sarzyna, stan. 26. Miąższość obiektów (w cm) tarnobrzezkiej kultury łużyckiej

Abb. 4. Sarzyna, Fst. 26. Mächtigkeit (in cm) der Objekte der Tarnobrzeg Lausitzer Kultur

Tabela 1

Sarżyna, stan. 26. Zestawienie parametrów obiektów tarnobrzskiej kultury łużyckiej odkrytych na stanowisku

Tabelle 1

Sarżyna, Fst. 26. Zusammenstellung der Parameter der an der Fundstelle freigelegten Objekte der der Tarnobrzeg Lausitzer Kultur

Typ	Kształt	Profil	Liczba obiektów	Wielkość w m ²			Miąższość w cm			Zabytki		
				min.	średnia	maks.	min.	średnia	maks.	min.	średnia	maks.
1	I	A	1	—	0,09	—	—	14	—	—	11	—
2	II	A	2	0,45	0,5	0,56	16	17	18	2	2,5	3
4	IV	A	2	0,84	0,92	1	32	36	40	3	5	7
6	II	B	1	—	0,4	—	—	40	—	—	4	—
8	IV	B	1	—	5,8	—	—	82	—	—	17	—
10	II	C	2	0,3	0,5	0,7	40	40	40	8	13	18
20	III	A	1	—	0,9	—	—	40	—	—	17	—

przypadkach do danego typu udało się zaklasyfikować dwa obiekty. Tak duże zróżnicowanie odkrytych źródeł ma zapewne swoje przyczyny w stosunkowo nielicznej serii odkrytych obiektów.

Do **typu 1** zaliczono obiekt 6, charakteryzujący się okrągłym w rzucie poziomym kształtem, niewielkimi rozmiarami (średnica 30 cm) i nieckowatym, płytkim (14 cm) profilem. W obiekcie tym odkryto 11 fragmentów ceramiki, co w przełożeniu na niewielkie rozmiary obiekty jest liczbą stosunkowo wysoką.

Typ 2 reprezentowany jest przez dwa obiekty (7 i 12). Są to obiekty charakteryzujące się w rzucie poziomym kształtem zbliżonym do owalnego, stosunkowo małych rozmiarów. Profile miały kształt nieckowaty, płytki, od 16 do 18 cm. W obiektach tych wystąpiła niewielka liczba zabytków ruchomych.

Do **typu 4** zaliczono dwa obiekty: 8 i 25. Charakteryzowały się na poziomie wydzielienia kształtem nieregularnym i średnią powierzchnią wynoszącą 0,9 m². Profile o kształcie nieckowatym, o średniej miąższości wynoszącej 36 cm. W obiektach tego typu odkryto stosunkowo nieliczne serie zabytków – od 3 do 7.

Kolejny reprezentowany na stanowisku 26 jest **typ 6**, do którego zaliczono obiekt numer 6. Posiadał on na poziomie

wydzielienia kształt owalny, o powierzchni wynoszącej 0,4 m². Profil zaokrąglony (łukowaty), o miąższości maksymalnej wynoszącej 40 cm. W obiekcie tym odkryto 4 fragmenty ceramiki.

Jeden obiekt – nr 22 – przypisano **typowi 8**. Jego cechami są: nieregularny kształt na poziomie wydzielienia, duża powierzchnia (5,6 m²), zaokrąglony profil o największej ze wszystkich obiektów miąższości (82 cm). Obiekt ten dostarczył dość licznej (17) serii zabytków ceramicznych.

Typ 10 to kolejne dwa obiekty (nr 15 i 24). Ich wspólnymi cechami są: owalny w rzucie poziomym kształt, średnia powierzchnia wynosząca 0,5 m², profil o kształcie czworokątnym i głębokości wynoszącej 40 cm. W obiektach tych odkryto od 8 do 18 zabytków ceramicznych.

Ostatnim wyróżnionym na stanowisku 26 jest **typ 20**. Zaliczono do niego obiekt 25. Charakteryzował się w rzucie kształtem nieregularnym o powierzchni w części stropowej wynoszącej 0,9 m². Profil gruszkowaty o miąższości maksymalnej wynoszącej 40 cm. W obiekcie tym odkryto stosunkowo liczną (17 fr.) w skali stanowiska liczbę zabytków.

Trudniejszy aspekt stanowi próba odpowiedzi na pytanie o funkcjonalne zróżnicowanie przedstawionych typów obiektów. Większość odnieść możemy do kategorii jam o zasobowym charakterze.

ANALIZA ŹRÓDEŁ RUCHOMYCH

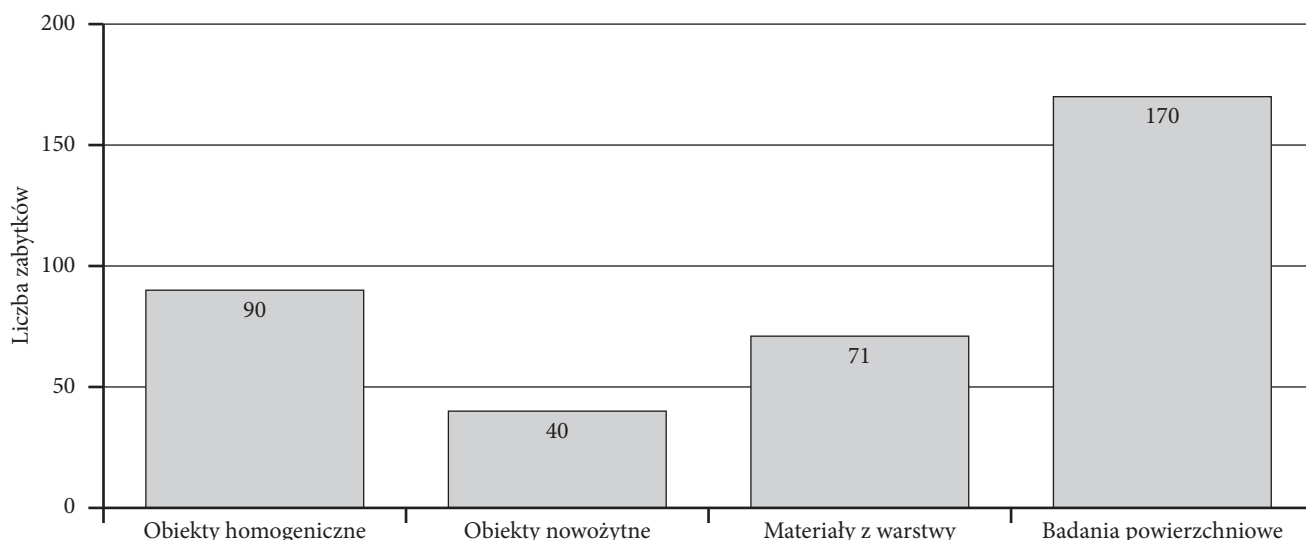
Zabytki związane z tarnobrzską kulturą łużycką to przede wszystkim materiał ceramiczny, o różnym stopniu zachowania. Zbiór ceramiki wchodzący w zakres analizy reprezentowany jest łącznie przez 373 fragmenty naczyń. W odniesieniu do kontekstu ich występowania (ryc. 5): 92 (24,7%) fragmenty ceramiki odkryte zostały w obiektach homogenicznych, 40 fragmentów (10,7%) w wypełniskach obiektów nowożytnych, 71 fragmentów (19%) w ramach warstwy podglebia. Najliczniejsze materiały – 170 fragmentów ceramiki (45,6%) – pochodzi z badań powierzchniowych prowadzonych w 1980 roku. Materiał ten wykazuje bardzo duże ślady zniszczenia poprzez znaczne rozdrobnienie. Inne zabytki są reprezentowane przez mały, niecharakterystyczny odłupek krzemieny, pocho-

dzący z obiektu nowożytnego oraz 5 bryłek polepy z obiektów homogenicznych.

Z braku innych przedmiotów analiza technologiczno-stylistyczna jest jedynym źródłem pomocnym w ustaleniu chronologii osadnictwa łużyckiego ze stanowiska numer 26 w Sarżynie.

TECHNOLOGIA

Analizę technologii wykonania naczyń oparto na powszechnie przyjętych i wypracowanych dla innych stanowisk łużyckich kryteriach (por. np. S. Czopek 2001, 2007). Odnoszą się one do trzech podstawowych etapów produkcyjnych

Ryc. 5. Sarzyna, stan. 26. Frekwencja zabytków tarnobrzezkiej kultury łużyckiej w odniesieniu do kontekstu ich odkrycia

Abb. 5. Sarzyna, Fst. 26. Frequenz der Artefakte der Tarnobrzeg Lausitzer Kultur vor dem Hintergrund ihres Fundkontextes

ceramiki (K. Dziegielewska 2010, s. 216): przygotowania masy garncarskiej (ilość i rodzaj użytej domieszki), formowania naczyń (faktura powierzchni) oraz wypału gotowych wyrobów (barwa powierzchni). Przydzielenie do poszczególnych grup oparte zostało na obserwacjach makroskopowych. Wydzielono 4 podstawowe grupy technologiczne, dla których decydującym wyznacznikiem klasyfikacyjnym jest wypał naczyń (S. Czopek 2007, s. 182):

- **Grupa I** – ceramika o powierzchniach zewnętrznych czarnych lub szaroczarnych, wewnętrznych brunatnych (szarobrunatnych);
- **Grupa II** – ceramika o powierzchniach zewnętrznych brunatnych, wewnętrznych czarnych;
- **Grupa III** – naczynia o powierzchniach, charakteryzujących się barwą brunatną, szarobrunatną lub jasnobrunatną;
- **Grupa IV** – naczynia obustronnie czarne (szaroczarne).

Kolejny stopień klasyfikacji stanowią podgrupy, które charakteryzują sposób wykonania powierzchni naczyń.

W grupie II wyróżniono 2 podgrupy:

- A – obustronnie gładkie,
- B – o powierzchniach zewnętrznych chropowatych.

W ramach grupy III wyróżniono 3 podgrupy:

- A – obustronnie gładkie,
- B – o powierzchniach chropowatych, obmazywanych, chropowatych,
- C – talerze-placki.

Ostatni parametr związany z technologią ceramiki, to przygotowanie masy garncarskiej (rodzaj występującej domieszki schudzającej). Wyróżniono 3 możliwości występowania domieszki: 1 – kamienna, 2 – kamienna i ceramiczna, 3 – ceramiczna. Dla omawianego zbioru ceramiki nie wykonywano badań specjalistycznych. Dlatego też ograniczono się do opisu rodzaju i frekwencji domieszki w masie garncarskiej. Czynnikiem ułatwiającym tego typu obserwacje był fakt występowania wyraźnych ziaren zarówno w przełomach, jak i na powierzchniach naczyń.

Analizując materiał ceramiczny z omawianego stanowiska pod względem technologii jej wykonania, osobno potraktowano

wano materiały z obiektów homogenicznych, złoża wtórne-go, warstwy, badań powierzchniowych oraz sumarycznie dla całego zbioru ceramiki (tabela 2, ryc. 6).

W materiałach z omawianego stanowiska dominuje wyraźnie III grupa technologiczna, czyli naczynia o powierzchniach brunatnych, a zwłaszcza jej podtyp B, który charakteryzuje się powierzchniami zewnętrznymi chropowatymi. Frekwencja tej grupy w całym materiale wynosi 71%, przy czym należy zauważyć, że jest najliczniejsza w materiałach pozyskanych podczas badań powierzchniowych (82,5%). Może to być też wynikiem znacznego rozdrobnienia materiału zebranego z powierzchni. Mimo wszystko wysoka frekwencja III grupy technologicznej, a zwłaszcza podgrupy B, jest bardzo często obserwowana na stanowiskach osadowych tarnobrzezkiej kultury łużyckiej.

Kolejną pod względem liczności jest grupa II, czyli naczynia o powierzchniach zewnętrznych brunatnych, wewnętrznych czarnych. W całym zbiorze ceramiki frekwencja jej występowania wynosi 4,9%. Wynik ten jest w znacznej mierze pochodną nie występowania tego typu naczyń w materiale z badań powierzchniowych. W materiale z badań wykopaliskowych frekwencja tej grupy waha się od 8,2 do 10,2%, co prawdopodobnie jest wartościami bardziej zbliżonymi do rzeczywistości.

Nielicznie (2,2%) w analizowanym materiale wystąpiła ceramika o obustronnie czarnych lub szaroczarnych powierzchniach, zaliczona do grupy IV.

Najslabiej reprezentowana w materiale ceramicznym jest I grupa technologiczna, czyli naczynia charakteryzujące się zewnętrzną powierzchnią barwy czarnej lub szaroczarnej i wewnętrzną brunatną. Jedyne fragmenty ceramiki tej grupy wystąpiły w ramach materiałów z warstwy ornej.

Ceramika o powierzchni lub powierzchniach obustronnie zniszczonych, której nie można w sposób pewny przyporządkować do żadnej z wyróżnionych grup technologicznych tworzy stosunkowo liczną grupę (21%) spośród całego zbioru.

Na osobne omówienie zasługuje sposób przygotowania masy garncarskiej, analizowanej w kontekście zastosowanej do jej wyrobu domieszki schudzającej. Nie sklasyfikowano

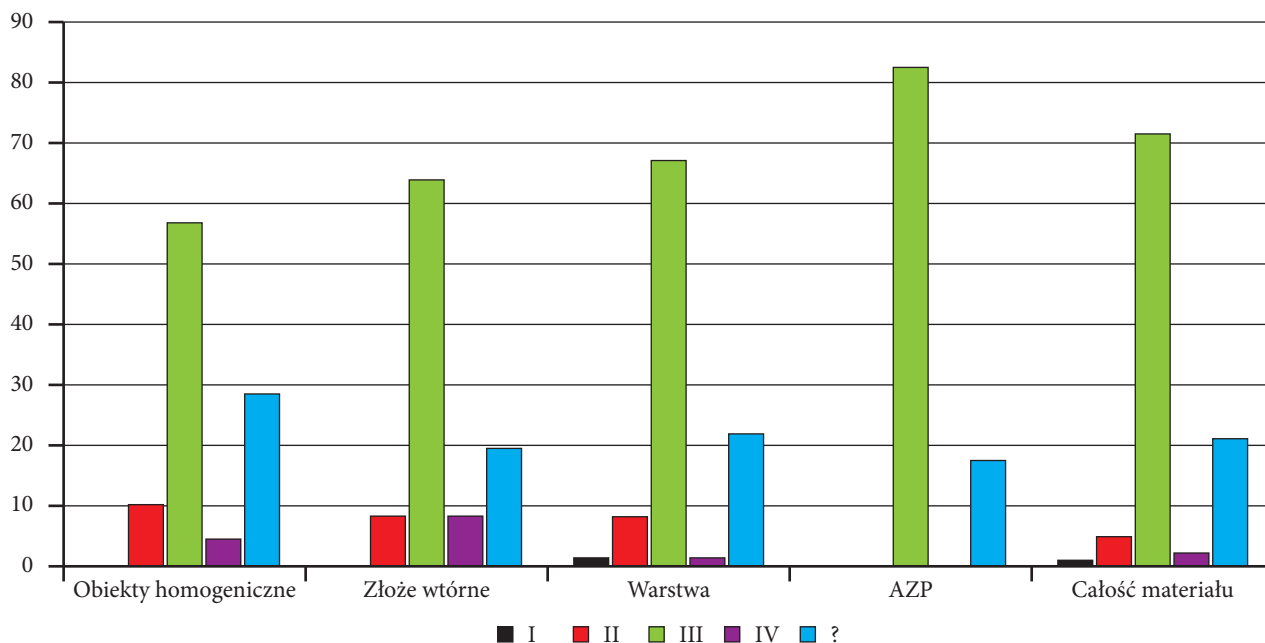
Tabela 2

Sarżyna, stan. 26. Frekwencja grup technologicznych w materiale ceramicznym tarnobrzskiej kultury łużyckiej

Tabelle 2

Sarżyna, Fst. 26. Frequenz der technologischen Keramikgruppen im Keramikmaterial der Tarnobrzeg Lausitzer Kultur

Grupa technologiczna	Obiekty homogeniczne		Złoże wtórne		Warstwa		AZP		Całość materiału	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
I	0	0	0	0	1	1,4	0	0	1	0,3
II	9	10,2	3	8,3	6	8,2	0	0	18	4,9
IIA	3	3,4	1	2,8	4	5,5	0	0	8	2,2
IIB	6	6,8	2	5,5	2	2,7	0	0	10	2,7
III	50	56,8	23	63,9	49	67,1	142	82,5	264	71,5
IIIA	2	2,3	1	2,8	13	17,8	6	3,5	22	6
IIIB	44	50	14	38,9	26	35,6	132	76,7	216	58,5
IIIC	4	4,5	8	22,2	10	13,7	4	2,3	26	7
IV	4	4,5	3	8,3	1	1,4	0	0	8	2,2
Nieokreślone	25	28,5	7	19,5	16	21,9	30	17,5	78	21,1
Suma	88	100	36	100	73	100	172	100	369	100

Ryc. 6. Sarżyna, stan. 26. Wykres frekwencji (%) poszczególnych grup technologicznych w materiale ceramicznym tarnobrzskiej kultury łużyckiej

Abb. 6. Sarżyna, Fst. 26. Frequenzdiagramm (%) der einzelnen technologischen Gruppen im Keramikmaterial der Tarnobrzeg Lausitzer Kultur

tutaj 71 fragmentów ceramiki (18%), ze względu na zniszczenie lub bardzo silne rozdrobnienie materiału. W analizowanym zbiorze nie stwierdzono występowania samej domieszki ceramicznej. W ponad połowie (55%) analizowanych fragmentów ceramiki, wystąpiła domieszka tłuczni kamiennego oraz ceramicznego. Należy tutaj dodać, że w ceramice, w której występowała domieszka kamienna i ceramiczna, zdecydowanie dominowała pierwsza. Sama domieszka mineralna wystąpiła w niewiele ponad 25% analizowanych fragmentów naczyń.

STYLITYKA

Jak zostało wspomniane na wstępie, źródła ruchome reprezentowane przez ceramikę to łącznie 373 fragmenty naczyń. Z braku innych materiałów jest to jedyne źródło pomocne w analizie chronologicznej osadnictwa z omawianego stanowiska. Całość materiału tworzy zbiór bardzo silnie zróżnicowany pod względem stanu zachowania, a co za tym idzie również jego przydatności w dalszej analizie. Zdecydowana większość materiału jest silnie rozdrobniona, pozbawiona wy-

rażnych cech dystynktywnych, na których oparte są systemy klasyfikacyjne ceramiki. Dużą ilość stanowią niecharakterystyczne partie dolnych i środkowych części naczyń. O silnym rozdrobnieniu materiału najlepiej świadczy fakt, że żadne z naczyń nie zachowało się w całości lub też w części pozwalającej na rekonstrukcję pierwotnej formy.

Garnki

Stanowią zdecydowanie najliczniejszą grupę naczyń występujących w materiale ze stanowiska 26 w Sarzynie. Oprócz charakterystycznych fragmentów (np. wylewy), z pewnym prawdopodobieństwem możemy założyć, że większość ceramiki o brunatnych, chropowatych powierzchniach (grupa technologiczna IIIB), stanowią pozostałości tego typu naczyń (S. Czopek 2007, s. 185). Przy takim założeniu ponad połowa (58,5%) ceramiki z omawianego stanowiska to naczynia garnkowe. Wysoka frekwencja tego typu wyrobów w materiałach osadowych, związana jest przede wszystkim z ich utylitarnym znaczeniem w życiu codziennym mieszkańców osady.

Na stanowisku 26 najliczniej występują garnki jajowate o łukowatym profilu, charakteryzujące się prostym brzegiem i cylindrycznie ukształtowaną górną częścią naczynia. Dość często występują tutaj całkowicie przekłute dziurki pod krawędzią lub listwy plastyczne. Naczynia tego typu występują w bardzo dużej frekwencji na stanowiskach odnoszonych do III fazy rozwoju tarnobrzeskiej kultury łużyckiej (S. Czopek 2007, s. 186, tam też dalsze analogie).

Misy

Stanowią stosunkowo nielicznie występujący typ naczyń. Łącznie odkryto trzy charakterystyczne fragmenty, z czego dwa pochodziły z obiektów, a jeden z warstwy z ara 100/800. Wszystkie reprezentują typ I/1 wg Kazimierza Moskwy (1976), czyli misy półkuliste o lekko łukowatych ściankach. Jest to typ naczyń zdecydowanie najczęściej występujący na stanowiskach tarnobrzeskiej kultury łużyckiej i posiadający bardzo szeroką chronologię (S. Czopek 2007, s. 187).

Talerze-placki

Jest to kolejna, stosunkowo licznie występująca w materiale osadowym grupa wyrobów ceramicznych. Na stanowisku 26 zidentyfikowano łącznie 26 fragmentów, co stanowi 7% całości materiału. Cechą charakteryzującą tego typu wyroby ceramiczne jest zróżnicowanie powierzchni, z których jedna jest gładka, a druga szorstka lub chropowata. Dodatkowo na ich powierzchniach występują niewielkie otworki (warstwa ar 100/1900, badania powierzchniowe) lub odcisk palca (materiały z badań powierzchniowych). Zły stan zachowania tych form nie pozwala na odtworzenie ich pierwotnej średnicy.

Bardziej skomplikowanym zagadnieniem jest wskazanie funkcji, jaką tego typu wytwory mogły pełnić w życiu mieszkańców osady. Wskazuje się tutaj ich wykorzystanie, jako nakrywek naczyń (J. Miśkiewicz 1968, s. 139). Nowszą koncepcją (A. Mierziński 2003) łączy tego typu przedmioty z metalurgią brązu. Przedmioty te służyłyby jako podkładki, na których następnie budowano formy odlewnicze (A. Mierziński 2003, s. 146–147). Przeciwną koncepcji „metalurgicznej” funkcję wysunął w opracowaniu materiałów z Grodziska Dolnego Sylwester Czopek (2007). Zaobserwował on zależność pomiędzy średnicą talerzy-placków, a średnicą wylewów garnków. Wska-

zywałoby to na używanie talerzy-placków, jako przykrywek (S. Czopek 2007, s. 190). Chronologicznie materiały te związane są również z formami charakterystycznymi dla III fazy rozwoju omawianej jednostki (S. Czopek 1994, s. 32–42).

Inne formy

W kategorii tej wymienić należy przede wszystkim fragment naczynia sitowatego, pochodzący z badań powierzchniowych o obustronnie brunatnych powierzchniach i siedmiu (w tym jeden zachowany w całości) otworkach. Naczynia tego typu są wyrobem charakterystycznym dla wielu osad pradziejowych, co jest wynikiem ich przydatności w gospodarstwie domowym. Analogiczne naczynia znane są np. z osady w Biało-brzegach, stan. 5 (J. Adamik, M. Burghardt, 2011, tab. II, 18; tab. IV, 6) oraz w Grodzisku Dolnym, stan. 22 (S. Czopek 2007, tabl. XIX, 25; XXXII, 19; XLI, 13 oraz XLIX, 13).

ORNAMENTYKA

Ceramika ornamentowana stanowi niewielki procent (5,1%) całego analizowanego materiału. Najczęściej ozdabiane były górne i środkowe części naczyń. Wyróżniono następujące typy ornamentów:

- ryty – 2 fragmenty, 10,5%;
- kłuty (otworki) – 13 fragmentów, 68,4%;
- plastyczny (guzki) – 1 fragment, 5,3%;
- plastyczny i odciskany (listwy z dołkami palcowymi) – 2 fragmenty, 10,5%;
- odciskany – 1 fragment, 5,3%.

Jak wynika z powyższego zestawienia, najczęściej występującym typem ornamentu w materiale ze stanowiska 26, są przekłute całkowicie otworki. Stwierdzono ich występowanie w 13 przypadkach. Fakt ten łączy się z występowaniem ich w kontekście garnków jajowatych, które również w omawianym materiale dominują.

Ornament ryty wystąpił na dwóch fragmentach naczyń. Pierwszym są cztery ukośne linie ryte umieszczone poniżej krawędzi wylewu miseczki z obiektu 8. Inny typ ornamentu rytego reprezentuje fragment brzuśca naczynia z obiektu 9, na którym umieszczono 5 poziomych płytkich linii.

Listwy z dołkami palcowymi wystąpiły na dwóch fragmentach brzuśców garnków z obiektów 20 i 24.

Do ornamentu odciskanego zaklasyfikowano pojedynczy odcisk palca, który umieszczony był na fragmencie talerza-placka odkrytego podczas badań powierzchniowych w 1980 roku.

Ostatni typ ornamentu łączy w sobie typ kłuty i plastyczny. Czytelny jest na niewielkim fragmencie misy z warstwy 100/800, w postaci nie do końca przekłutego otworku na stronie wewnętrznej i niewielkiego plastycznego guzka, tzw. żemczużyny, na stronie zewnętrznej. Podobnie ornamentowane naczynia znane są np. ze stanowiska numer 22 w Grodzisku Dolnym (S. Czopek 2007, tabl. XXXVIII, 2). Ceramika tego typu łączona jest z infiltracją, a nawet większym przesunięciem ludności scytyjskiej z terenu lasostepu, przypadającego na okres od VI do V wieku p.n.e. (S. Czopek 2003, s. 228–231). Analogie do tego typu naczyń znane są w materiałach w.w. kultury kręgu scytyjskiego, jak również kultury czarnoleskiej oraz w grupie mogiliańskiej (S. Czopek 2007, s. 187–188, tam też szczegółowa literatura).

PODSUMOWANIE

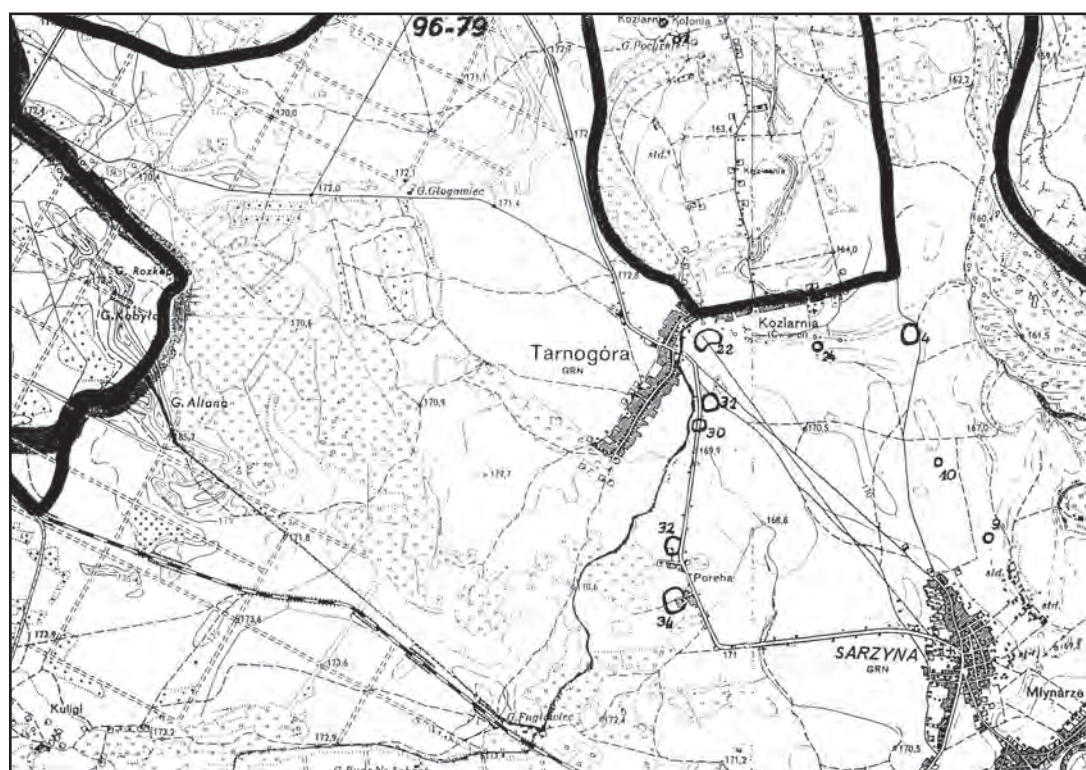
Chronologia osadnictwa tarnobrzeskiej kultury łużyckiej na stanowisku 26 w Sarzynie oparta jest w całości na analizie materiału ceramicznego. Jego charakter wskazuje na przynależność do najmłodszego horyzontu (III) rozwojowego tej jednostki kulturowej, ze wskazaniem na młodszy odcinek fazy III1 do końca starszej fazy III2. W ramach datowania absolutnego okres ten zawiera się w przedziale od VI do V w. p.n.e. (S. Czopek 2007, s. 193).

Głównymi cechami wskazującymi na taką pozycję chronologiczną są garnki jajowate o chropowatej powierzchni, z dziurkami pod krawędzią oraz występowanie ornamentyki plastycznej. Tego typu naczynia zdobywają w tym okresie zdecydowaną dominację przy jednoczesnym obserwowalnym zaniku naczyń wazowatych (M. Przybyła 2003, s. 44). Dodatkowo przemawia za tym ogólna tendencja w sposobie produkcji naczyń (technologii) w tym okresie. Zauważalna jest dominacja ceramiki obustronnie brunatnej, o chropowatej lub szorstkiej powierzchni.

Omawiane stanowisko umieścić można w ramach granic mikroregionu sarzyńskiego (S. Czopek 1996, s. 86). Zaliczono do niego łącznie 9 stanowisk (tabela 3, ryc. 7), dla którego centralnym punktem osadniczym jest cmentarzysko w Sarzynie, stan. 7 (K. Moskwa 1976, s. 284), na którym niestety nie prowadzono badań wykopaliskowych. Pozostałe wchodzące w zakres mikroregionu stanowiska 3, 15, 18, 21, 24 i 28 znane są także wyłącznie na podstawie badań powierzchniowych. In-

terpretować je można jako osady i punkty osadnicze. W wyniku przeprowadzonych badań, z pewnością stanowisko 26 stanowi pozostałość osady. Ogólna chronologia tak zarysowanego mikroregionu, oparta na stanowiskach badanych wykopaliskowo (stan. 26), zamyka się w III fazie rozwoju tarnobrzeskiej kultury łużyckiej. Pozostałe stanowiska znane z badań powierzchniowych, również należy odnosić do tego okresu (S. Czopek 1996, s. 89, tabela XI). Powstanie osadnictwa w mikroregionie sarzyńskim, łączone może być z widocznym na podstawie badań osadniczych założeniem i funkcjonowaniem nowych mikroregionów, przy jednoczesnym funkcjonowaniu istniejących w starszym okresie. Zjawisko takie interpretowane może być, jako proces osadniczy, który „zaowocował” nowo powstającymi strukturami terytorialnymi (S. Czopek 1996, s. 91 i s. 104, ryc. 59).

Badania archeologiczne prowadzone na stanowisku 26 potwierdziły istnienie w tym miejscu rozpoznanej podczas badań powierzchniowych w 1980 roku osady tarnobrzeskiej kultury łużyckiej. Zakres i charakter prowadzonych w terenie badań nie pozwoliły niestety na sformułowanie wniosków w zakresie wielkości lub rozplanowania odkrytej osady tarnobrzeskiej kultury łużyckiej. Pozyskane w trakcie prac materiały uzupełniają bazę źródłową materiałów tej jednostki kulturowej w jej schyłkowej fazie rozwoju. Jednocześnie stosunkowo niewielki zakres prac, jak i ogólny zły stan zachowania obiektów nie pozwalają na tym etapie badań na wyciąganie dalej idących wniosków.

Ryc. 7. Sarzyna, stan. 26. Rozmieszczenie stanowisk tarnobrzeskiej kultury łużyckiej zaliczonych do mikroregionu sarzyńskiego. Odpowiednie numery na mapie oznaczają numery stanowisk na obszarze

Abb. 7. Sarzyna, Fst. 26. Verteilung der zur Sarzyna-Mikroregion gehörenden Fundstellen der Tarnobrzeg Lausitzer Kultur. Entsprechende Nummer auf der Karte bezeichnen die Fundstellennummer im Gelände

Tabela 3

Sarzyna, stan. 26. Wykaz stanowisk uwzględnionych w ramach mikroregionu sarzyńskiego
(na podstawie S. Czopek 1996, s. 86)

Tabelle 3

Zusammenstellung der im Rahmen der Sarzyna-Mikroregion berücksichtigten Fundstellen
(nach S. Czopek 1996, S. 86)

Lp.	Stanowisko	Numer stanowiska		Obszar AZP	Literatura
		w miejscowości	na obszarze		
1.	Sarzyna	3	4	96-79	K. Moskwa 1976, s. 284
2.	Sarzyna	7	22	96-79	K. Moskwa 1976, s. 284
3.	Sarzyna	15	10	96-79	
4.	Sarzyna	18	13	96-79	
5.	Sarzyna	21	24	96-79	
6.	Sarzyna	24	30	96-79	
7.	Sarzyna	25	31	96-79	
8.	Sarzyna	26	32	96-79	
9.	Sarzyna	28	34	96-79	

WYKAZ CYTOWANEJ LITERATURY

- Adamik J., Burghardt M.:
2011 Osada tarnobrzeskiej kultury łużyckiej w Białobrzegach, pow. Łańcut, stanowisko nr 5, w świetle ostatnich badań, „MSROA”, t. 32, s. 117–167.
- Czopek S.
1994 Materiały z wielokulturowego stanowiska „Krowia Góra” w Piasecznie, woj. Tarnobrzeg, „MSROA”, t. 18, s. 29–55.
1996 *Grupa tarnobrzeska nad środkowym Sanem i dolnym Wisłokiem*, Rzeszów.
2001 *Pysznica pow. Stalowa Wola, stanowisko 1 – cmentarzysko ciałopalne z przełomu epok brązu i żelaza*, Rzeszów.
2003 Między Południem a Wschodem – importy i naśladownictwa ceramiki w materiałach grupy tarnobrzeskiej, [w:] Gancarski J. (red.), *Epoka brązu i wczesna epoka żelaza w Karpatach polskich*, Krosno, s. 215–238.
2004 Osady tarnobrzeskiej kultury łużyckiej – wielkość, struktura, funkcjonowanie, [w:] Libera J., Zakościelna A. (red.), *Przez pradzieje i wczesne średniowiecze. Księga jubileuszowa na siedemdziesiąte piąte urodziny docenta doktora Jana Gurby*, Lublin, s. 221–238.
- 2007 *Grodzisko Dolne, stanowisko 22 – wielokulturowe stanowisko nad Dolnym Wisłokiem Część I. Od epoki kamienia do wczesnej epoki żelaza*, Rzeszów.
- Dzięgielewski K.
2010 Osada z młodszego odcinka wczesnej epoki żelaza na stanowisku 18 w Wojniczu, pow. Tarnów, [w:] Chochorowski J. (red.), *Via Archeologica. Źródła z badań wykopaliskowych na trasie autostrady A4 w Małopolsce*, Kraków, s. 197–260.
- Mierzwiński A.
2003 *Znaki utrwalone w glinie*, Wrocław.
- Miśkiewicz J.
1968 Kultura łużycka w międzyrzeczcu Pilicy i środkowej Wisły, „Mat. Star.”, t. 11, s. 129–208.
- Moskwa K.
1976 *Kultura łużycka w południowo-wschodniej Polsce*, Rzeszów.
- Przybyła M.
2003 Uwagi o chronologii ceramiki grupy tarnobrzeskiej, „MSROA”, t. 24, s. 27–53.

Siedlung der Tarnobrzeg Lausitzer Kultur auf der Fundstelle Nr. 26 In Sarzyna, Kr. Leżajsk

Zusammenfassung

Der Artikel präsentiert die archäologischen Materialien der Tarnobrzeg Lausitzer Kultur, die auf der Fundstelle 26 in der Ortschaft Sarzyna, Kr. leżajski, Woiwodschaft Karpatenvorland freigelegt wurden. Die ersten Untersuchungen fanden auf dem behandelten Gebiet 1980 während der von Kazimierz Moskwa im Bereich des Projekts Archäologische Landesaufnahme Polens durchgeführten archäologischen Arbeiten statt. Infolge der Forschungen entdeckte man 172 Keramikfragmente, die an diesem Ort eine Siedlung der Tarnobrzeg Lausitzer Kultur lokalisieren lassen. Im Jahre 2012 führte die Stiftung des Rzeszów Archäologiezentrums an der besprochenen Fundstelle die Rettungsgrabungen durch. Das Forschungsgebiet umfasste

die Fläche von 4,6 Aren, wo 10 Objekte der Tarnobrzeg Lausitzer Kultur, 7 Objekte von unbestimmter Chronologie und 19 neuzeitliche Objekte freigelegt wurden. Die Funde bilden hauptsächlich 202 Keramikfragmente. In den Verfüllungen der Objekte kamen auch der Hüttenlehm und das Fragment eines uncharakteristischen Feuersteinabschalgs zum Vorschein. Die Analyse der während der Geländebegehungen und archäologischen Ausgrabungen entdeckten Keramik weist hin, dass die behandelte Fundstelle in der Früheisenzeit durch die Bevölkerung der Tarnobrzeg Lausitzer Kultur besiedelt war. Im Rahmen der absoluten Datierung gehört diese Zeitspanne zwischen dem 6. bis zum 5. Jh. v.Ch.

